

TAAPELI

KYMENLAAKSON MUSEON TIEDOTUSLEHTI 2018

Eurooppa ja me! – Kulttuuriympäristötyöstä oppimassa

T

KUVAHOPEALLE
TALLENTAJAT

SISÄLLISSOTA
KYMENLAAKSOSSA

TÄSSÄ TAAPELISSA

3	PÄÄKIRJOITUS
Menestystä museo
Kirsi Niku	34	ARKEOLOGISEN
KULTTUURIPERINNÖN
OPAS – TIETOPAKETTI
MENNEISYYDESTÄMME
Helena Ranta
4	EUROOPPA JA ME!
KULTTUURIYMPÄRISTÖTYÖSTÄ
OPPIMASSA
Marja Salmijärvi, Mirkka Kallio,
Maarit Laitala, Marita Kykyri ja Kirsi
Toivonen	37	KAIPIAISEN ASEMAN KAIVO
UUTEEN KUKOISTUKSEEN
MUSEOVIRASTON TUELLA
Kirsi Toivonen
22	SISÄLLISSOTA
KYMENLAAKSOSSA
Olli Korjus	39	MUSEOKAVERIN KANSSA
VELLAMOON!
Annika Utriainen
26	LAAJAKULMA – VÄLÄHDYKSIÄ
KYMENLAAKSON MUSEON KUVA-
ARKISTOSTA
Kuvahopealle tallentajat
Tiina Hakuli	40	GRANIITTIA PIETARIIN
Yrjö Kaukiainen
		44	SÄLEITÄ
		51	T. AAPELI JAARITTELEE

Amsterdam.

Sivu 5.

FAKTA

Taapelointi on vanha sahatavaran kuivaamiseen käytetty menetelmä. Siinä tuore, määrämittäiseksi sahattu puuaines ladotaan ristikkäin nelikulmaiseksi rakennelmaksi. Välirimat varmistavat ilman kiertämisen. Valmiin taapelin päälle rakennetaan vielä katos. Sahojen taapelit saattoivat olla parhaimmillaan useiden metrien korkuisia. Taapelointi tehtiin miestyövoimalla.

TAAPELIN TEKIJÄT:

Taapeli on kerran vuodessa ilmestyvä Kymenlaakson museon sähköinen tiedotuslehti.

Päätoimittaja: Marja Salmijärvi
Toimituskunta: Liisa Koho, Marita Kykyri
Ilmeen suunnittelu: Nitro ID
Taitto: Lasse Lehtinen
Julkaisija: Kymenlaakson museo
ISSN 2324-0393

PÄÄKIRJOITUS

MENESTYVÄ MUSEO

Museoilla tuntuu menevän nyt hyvin. Kävijämäärät ovat kasvussa ja taloudessakaan ei ole näkyvissä suuria uhkia. Valtakunnallisesti museoiden kävijämäärät ovat nousseet vuositasolla noin miljoonalla. Vuosi 2017 oli tässä suhteessa huippuvuosi ja nousu tuntuu yhä jatkuvan. Syitä menestykseen on pohdittu ja niitä lienee useita. Yksi syy on varmasti suosittu ja yhä suosiotaan kasvattava Museo-kortti, jonka lunastanut asiakas voi kortin voimassaoloajan vierailla maksutta lähes kaikissa Suomen suurimmissa museokohteissa. Kasvun aineksia on haettu myös museoiden onnistuneista näyttelyvalinnoista. Näitä yleisömagneetteja on ollut erityisesti suurissa valtakunnallisissa museoissa, jotka ovatkin kasvattaneet suhteessa eniten kävijämääriään.

Museotilastoja seurattaessa voi havaita, että myös Merikeskus Vellamo kuuluu Suomen vetovoimaisimpiin museo-kohteisiin. Vuosi 2017 oli Vellamonkin huippuvuosi, kävijöitä oli 147 000. Miljoonan kävijän rajapyykki ylitettiin heinäkuussa 2017 Vellamon yhdeksännen toimintavuoden aikana. Tänä aikana Vellamossa on ollut valtava määrä näyttelyitä, tuhansia tapahtumia ja muita aktiviteetteja. Kokousmyynti, seminaarit, tasokas museokauppa ja mukava ravintola ovat tarjonneet palveluita ja tuoneet tuloja. Vellamosta on selkeästi muodostunut alueen matkailun kärkikohde, mutta myös kotkalaisten olohuone. Vellamon tietokeskus arkisto-, kirjasto- ja tietopalveluineen on löytänyt oman asiakaskuntansa. Kotkalaiset ovat ottaneet Vellamon omakseen ja esittelevät sitä ylpeinä myös vierailleen.

Mikä sitten on Vellamon menestyksen salaisuus? Onko se hyvät näyttelyvalinnat ja yleisötyön sisällöt, museoiden ja muiden toimijoiden synergia, toimivat verkostot, korkeatasoiset oheispalvelut auditorioineen, museokauppoineen ja ravintoloineen, rakennuksen näyttävä arkkitehtuuri

vai yksinkertaisesti mukava hengailupaikka? Vellamo tuntuu olevan sekä turistien että kotkalaisten, lapsiperheiden ja koululaisten, nuorten ja vanhojen, oikeastaan ihan kaikkien suosiossa. Vellamon strategiassa tärkeäksi kohderyhmäksi on määritelty lapsiperheet ja toiminnan painopisteiksi matalan kynnyksen hyvinvointivaikutuksia tuovat tapahtumat sekä asiakaslähtöinen palvelutuotanto. Vellamoa on markkinoitu voimakkaasti matkailijoille ja yrityksille. Vellamon ikäryhmät on määritelty ”vauvasta vaariin”, joka viittaa lapsiin ja isovanhempiin, mutta myös ”jokaiselle jotakin” -periaatteeseen.

Heinäkuussa 2018 Vellamon avaamisesta yleisölle tulee kuluneeksi 10 vuotta. Toivottavasti menestystarina jatkuu vielä tulevinakin vuosikymmeninä. Menestyksen eteen täytyy kuitenkin tehdä töitä ja uudistua. Ainakaan vetovoimainen, wau-arkkitehtuuria edustava kohde ja erilainen museokeskuskonsepti eivät enää ole moderneja eivätkä sellaisenaan kannata pitkälle tulevaisuuteen. Myöskään ”jokaiselle jotakin” -periaate ei auta museoita menestymään, vaan on aika kiinnittää huomiota sisältöihin ja toiminnan profiiliin. Profiloituminen voi kohdistua Vellamon kokonaisuuteen tai toimijoiden omien profiilien kirkastamiseen. Saavutettujen synergiaetujen ja yhteistyömallin jälkeen voisi olla vuorossa sisällöllinen työnjako ja toimijoiden omien, keskenään keskustelevien roolien selkeyttäminen. Paikallisena toimijana Kymenlaakson museo on jo ottanut roolia matalan kynnyksen paikallisisältöisessä yleisötyössä sekä kaupunkilaisten osallistamisessa palveluiden suunnitteluun ja yhdessä tekemiseen. Uudistuvaan rooliin on tullut mukaan myös kuvataide ja yhteistyö alueen taidealan toimijoiden kanssa.

Kirsi Niku
Museotoimenjohtaja

“Vellamo kuuluu Suomen vetovoimaisimpiin museokohteisiin.”

EUROOPPA JA ME! – KULTTUURIYMPÄRISTÖ- TYÖSTÄ OPPIMASSA

Kymenlaakson museon toisen kerran saama Erasmus-rahoitus lennätti museon kulttuuriympäristötiimin tutkijat eri puolille Eurooppaa. Yhteinen kulttuuriympäristömme -hankkeen tarkoituksena oli tutustua osallistaviin projekteihin, joissa on myös vahva vapaaehtoispanos. Halusimme tietää, millä tavoin yleisöä innostetaan jakamaan paikkoihin liittyvää perimätietoa ja kuinka sitä hyödynnetään. Ja miten vapaaehtoiset voidaan kouluttaa toimimaan kulttuuriympäristön säilyttämiseksi. Ihannehan olisi, että mahdollisimman moni huomaisi oman elinympäristönsä ja olisi valmis pitämään siitä huolta.

Voimmeko siis vaikuttaa tähän? »

Erasmus+

Marja Salmijärvi

Marja Salmijärvi on Kymenlaakson museon maakuntamuseotutkija, joka vetää myös museon kulttuuriympäristötiimiä.

Mirkka Kallio

Mirkka Kallio on Kymenlaakson museon amanuenssi, joka vastaa museon taidekokoelmasta ja -näyttelyistä.

Maarit Laitala

Maarit Laitala on Kymenlaakson museon yleisötyöstä vastaava intendentti.

Marita Kykyri

Marita Kykyri toimii maakunta-
arkeologina Kymenlaakson
museossa.

Kirsi Toivonen

Kirsi Toivonen on Kymenlaakson
museon rakennustutkija.

MUISTOJA AMSTERDAMISTA

MARJA SALMIJÄRVI

Amsterdamin kiinnostuksen kohteena olivat Amsterdamin museon Geheugen van Oost (Memory of East) ja Geheugen van West (Memory of West) -projektit. Niissä molemmissa vapaaehtoiset keräävät omaan asuinalueeseensa liittyviä tarinoita kaikkien luettaviksi Internet-sivustoille. Sivut ovat olleet toiminnassa toistakymmentä vuotta ja niiden lukijamäärät lasketaan jo sadoissa tuhansissa. Osallistamisen avulla hankkeet ovat lisänneet asukkaiden yhteisöllisyyttä ja ylpeyttä omasta asuinalueestaan.

IDÄN KERTOMUKSET JA LÄNNEN TARINAT

Itä-Amsterdamin hanke alkoi naapurustonäyttelyn suunnittelusta, jossa museon lähtökohtana oli halu hyödyntää alueen asukkaiden omia kertomuksia. Taustalla oli myös toive tehdä museota tunnetummaksi. Laajempi tavoite oli sosiaalinen: asuinalueen heterogeeninen väestö haluttiin saada tutustumaan toisiinsa yhdessä tekemisen avulla.

Hankkeen vetäjä apulaisineen jalkautui Itä-Amsterdamiin ja keskusteli yhteistyön mahdollisuuksista eri tahojen, kuten sosiaalitoimen, vanhuspalvelun ja yritysten kanssa sekä osallistui erilaisiin asukkaiden tapaamisiin. Käytyjen keskustelujen pohjalta perustettiin Geheugen van Oost -sivusto, jonne ryhdyttiin vapaaehtoisten avustuksella tallentamaan asukkaiden muistoja asuinalueestaan. Vapaaehtoisille järjestettiin koulutusta esimerkiksi Internetin käytöstä, valokuvauksesta, haastattelemisesta, kirjoittamisesta ja tarinoiden keräämisestä. Tarinoiden aihepiirejä tai aikakautta ei rajattu ja keräämisen mottona olikin Everybody – You too – Can Participate. ►►

►► Näkymä Amsterdamista.

Kuvat: Marja Salmijärvi,
Kymenlaakson museo.

*“Hankkeet ovat lisänneet
asukkaiden yhteisöllisyyttä
ja ylpeyttä omasta asuin-
alueestaan.”*

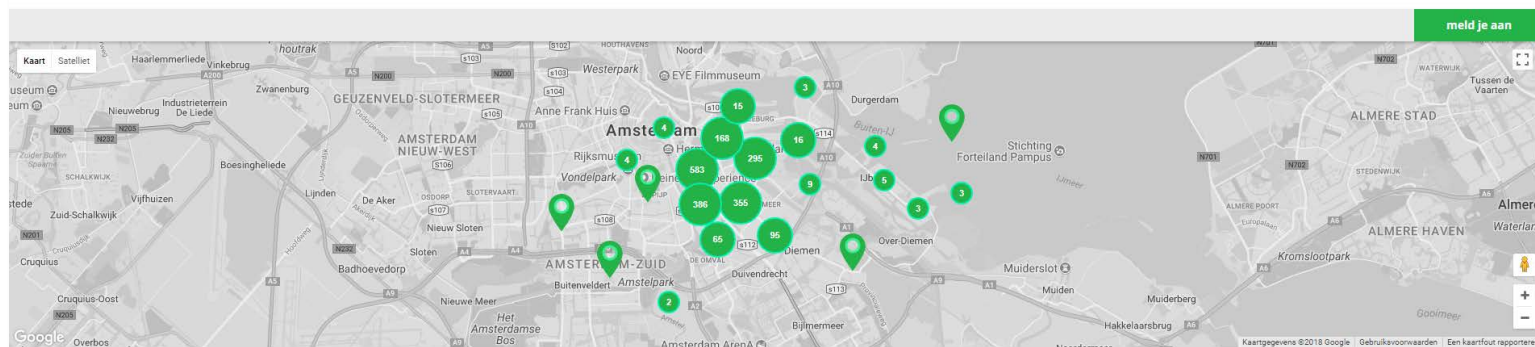

Naapurustonäyttely oli esillä museossa vuodenvaihteessa 2003–2004. Tämän jälkeen sivusto oli tarkoitus sulkea.

Alueen asukkaat eivät sitä kuitenkaan halunneet, joten tarinoiden keräämistä jatkettiin. Hankkeen vaikutukset olivat olleet merkittäviä, ja vuonna 2003 sivusto voittikin parhaan digitaalisen sosiaalisen projektin palkinnon. Samoihin aikoihin vastaava hanke aloitettiin myös Länsi-Amsterdamsissa. Täällä hanke lähti liikkeelle paikallishallinnon viranomaisen, ei museon, aloitteesta. Sosiaalinen vaikuttavuus, kuten yhteenkuuluvuuden parantaminen ja suvaitsevaisuuden edistäminen eri-ikäisten ja -taustaisten asukkaiden kesken asetettiin heti alusta lähtien hankkeen tavoitteeksi. Yhteistyökumppaneiksi saatiin muun muassa yhteisökeskus, sanomalehti, kirjasto ja sosiaalitoimi.

Tällä hetkellä museo on vetäytynyt taka-alalle kummassakin projektissa ja päävastuu niistä on siirtynyt vapaaehtoisille. He ovat ottaneet huolehtiaakseen myös uusien osallistujien kouluttamisen. Molemmilla sivustoilla on nyt noin 3 000 tarinaa ja lukijoiden yhteismäärä vuosittain on noin 250 000. ➤

➤ Näkymä Geheugen van Oost -sivustosta.

*“Keräämisen mottona
olikin Everybody –
You too – Can Participate.”*

➤ Vapaaehtoiset järjestävät
keräämästään materiaalista myös omia
näyttelyitä ja hyödyntävät aineistoa
muutenkin.

➤ Amsterdamin museo.
Kuva: Marja Salmijärvi, Kymenlaakson
museo.

Tapasin Amsterdamissa kaksi vapaaehtoista. Idässä yliopistossa opettavan Mike de Kreekin, joka on kirjoittanut hankkeista väitöskirjan. Lännessä vierailin kuvassa olevan Annick van Ommeren-Marquerin luona. Hän on tarinoiden keräämisen ohessa valokuvannut koko asuinalueensa vanhan rakennuskannan purkamisen ja uuden rakentamisen.

Kuva: Marja Salmijärvi, Kymenlaakson museo.

AMSTERDAMIN MUSEON ROOLI

Amsterdamin museo vastaa muistojen keräämiseen käytetystä nettialustasta. Molemmat hankkeet ovat itse päättäneet sivujen rakenteesta; idässä ne on järjestetty aihepiireittäin, lännessä tarinan lisäämisvuoden mukaan. Jokainen tarina on myös paikannettu kartalle. Tarinoiden pituus on rajattu noin 300 sanaan ja muisteluitaan voi elävöittää myös kuvilla. Ainakin toistaiseksi kuvat on lisensoitu niin, että niiden jatkokäyttö ei ole mahdollista. Sivustojen lukijoilla on mahdollisuus lisätä tarinoihin myös omia kommenttejaan.

Museo vastaa vapaaehtoisten keräämien ja kirjoittamien tarinoiden editoinnista ja siirtämisestä Internetiin. Museo myös järjestää edelleen muutaman kerran vuodessa koulutusta ja tapaamisia, joissa hankkeisiin liittyvistä asioista keskustellaan. Lähiaikojen tavoitteena on avata vielä neljän kaupunginosan tarinasivut, jonka jälkeen muisteluista olisi luettavissa koko Amsterdamin alueelta.

KOTIINTUOMISIA

Amsterdamin museon muisteluhankkeet ovat kunnianhimoisia ja niillä tavoitellaan myös museotoiminnan rajat ylittävää sosiaalista vaikuttavuutta. Tässä tavoitteessaan museo on jo onnistunutkin. Vaikka museolla on paljon yhteistyökumppaneita ja laaja vapaaehtoisten verkosto, on siltä varsinkin hankkeiden alkuaikoina vaadittu valtavaa resursointia. Olisiko meillä mahdollisuutta samaan?

Merikeskus Vellamossa aiomme aloittaa vapaaehtoisten avulla pienimuotoisen tarinankeuruun. Tarkoituksena on lähteä liikkeelle kokeiluluontoisesti. Teemme yhteistyötä Vellamon toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten kanssa ja koulutamme heidät muisteluiden taltioimiseen. Hyödynnämme lisäksi jo olemassa olevaa alustaa, ja ensimmäisenä tavoitteena on kerätä materiaalia vuonna 2020 avautuvaan Ruotsinsalmi-näyttelyyn. Amsterdamin oppina olikin, että toiminnalla tulisi olla selkeä ja konkreettinen tavoite, joka omalta osaltaan motivoi vapaaehtoisia.

Omana, kenties utopistisena, tavoitteenani on, että saisimme tulevaisuudessa koulutettua vapaaehtoisia ja kerättyä paikkoihin ja tapahtumiin liittyviä tarinoita koko Kymenlaakson alueelta. Että saisimme talteen yksilöille ja yhteisölle tärkeitä kertomuksia, jotka eivät ole päätyneet historiankirjojen sivuille. Että mahdollistaisimme moniäänisyyden ja antaisimme tilaa kokemusasiantuntijuudelle. Tätä kautta jokainen voisi olla mukana esimerkiksi oman asuinalueensa historian säilyttämisessä ja vaikuttamassa jopa itse alueiden säilymiseen. Museo voi vaikuttaa! ►►

FAKTA

Amsterdamin
hankkeiden
kotisivut (hollanniksi)

Mike de Kreekin
väitöskirja (englanniksi).

SCULPTURE NETWORKIN MUKANA KASSELISSA JA MÜNSTERISSÄ

MIRKKA KALLIO

Matkustin Saksaan vierailemaan Kasselin documentassa ja Münsterin Sculpture Projekte -näyttelyssä. Nämä kaupungit ovat hankkineet nykykuvanveistäjien veistoksia, Kassel 16 ja Münster 39 veistosta.

Matkan järjestänyt Sculpture network on kolmiulotteisen nykyaiteen foorumi, jonka tavoite on tarjota verkottumismahdollisuuksia veistoksista kiinnostuneille taiteilijoille, taideammattilaisille ja organisaatioille. Ajatuksenani oli saada uusia ideoita veistosten esittelyyn ja tutustua erilaisiin tapoihin tehdä yhteistyötä vapaaehtoisten kanssa kuvataidetaapahtumien järjestämisessä. Veistosten voima tuli hyvin näkyviin. Pienet kaupungit, Kassel ja Münster, ovat vuosien saatossa onnistuneet rakentamaan kulttuurin ympärille suuria ihmisjoukkoja kiinnostavat tapahtumat ja saavuttamaan niillä kansainvälistä näkyvyyttä sekä lisäämään turismin tuomia tuloja.

MILJOONAN KÄVIJÄN TAIDESPEKTAAKKELI

Kasselin documenta, järjestäjät kirjoittavat nimen pienellä alkukirjaimella, on laaja nykyaiteen näyttely, joka järjestetään viiden vuoden välein. Kassel sai kaupunkioikeudet vuonna 1189. Toisessa maailmansodassa se pommitettiin maan tasalle. Taidenäyttelyä ryhdyttiin järjestämään sodan jälkeen ajatuksella, että ihmiset tarvitsevat kauneutta elämäänsä. Kasselin documentaa pidetään Venetsian biennaalin ohella eräänä merkittävimmistä kuvataiteen kansainvälisistä tapahtumista. ►►

*“Veistosten voima
tuli hyvin näkyviin.”*

Beingsafeisscary, Banu Cennetoğlu
Banu Cennetoğlu järjesti Museum Friedricianumin kirjaimet muotoon Being Safe Is Scary. Vuonna 1779 rakennettu museo toimi Napoleonin aikana parlamenttina, mutta sitten taas museona ja kirjastona. Ensimmäinen documenta järjestettiin siellä vuonna 1955.
Kuva: Mirkka Kallio, Kymenlaakson museo.

Vuonna 2017 documentan teemana oli "Learning from Athens" ja näyttely oli esillä myös Ateenassa. Taiteellinen johtaja, puolalainen Adam Szymczyk ja hänen tiiminsä ryhtyivät kokoamaan näyttelyä vuonna 2012. Kreikan valtio oli tuolloin velkakriisissä. Myöhemmin rutiköyhä Kreikka sai rannoilleen satojatuhansia pakolaisia, mikä teki aiheesta uudelleen ajankohtaisen. Monet näyttelyn teokset olivat vahvasti kantaaottavia ja tarkoitus oli saada aikaan vuoropuhelua epäoikeudenmukaisuuksien muodoista sekä esitellä tuntemattomia taiteilijoita. Saksa oli ehkä hyvä paikka menneiden epäkoh-
tien pohtimiseen, sillä heillä on jopa oma sana kuvaamaan tätä prosessia, Vergangenheitsbewältigung, menneisyyden kohtaaminen. Taideteoksia oli 160 taiteilijalta ja 35 paikassa, joten joukkoon mahtui monta tekniikkaa ja tekotapaa.

Check Point Sekondi Loco, Ibrahim Mahama

Ibrahim Mahaman käyttämät vanhat kaakao-, kahvi- ja riisisäkit viittaavat työntekoon ja rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän väliseen jakautumiseen. Mahaman töissä on viitteitä myös Christon ja Jeanne-Clauden teoksiin. Torwachen rakennuksiin ripustetun teoksen koko oli 1729 m².

Kuva: Mirkka Kallio, Kymenlaakson museo.

TAIDETTA JULKISISSA TILOISSA: VEISTOKSIA, VIDEOITA JA PERFORMANSSEJA

Münsterin Sculpture Projekte järjestettiin nyt viidettä kertaa. Järjestäjä oli LWL-museo ja taiteellinen johtaja oli Kasper Köning. Köning ja Klaus Bussmann ovat olleet mukana alusta asti: he halusivat lisää nykytaidetta julkisille paikoille ja toivoivat voivansa edistää myönteistä suhtautumista siihen. ➤➤

Benz Bonin Burr, Cosima von Bonin ja Tom Burr

Ajatus oli ollut lastata Mooren veistos rekkaan, mutta siihen ei saatu lupaa. Siispä rekka ikään kuin odottaa lastausta. Burrin näyttely oli esillä LWL-museossa kesän ajan.

Kuva: Mirkka Kallio, Kymenlaakson museo.

Kasselin tavoin myös Münster tuhottiin toisessa maailmansodassa, mutta rakennettiin sodan jälkeen entiseen asuunsa uudelleen. Kasseliin verrattuna taideteoksia oli vähemmän ja se oli itse asiassa hyvä, sillä ne nousivat paremmin esiin. Kokonaisuus oli rauhallisempi ja helpommin sulateltava. Köning onkin vastustanut kaupungin tahtoa muuttaa kymmenvuosittain toteutettu festivaali viiden vuoden välein toteutettavaksi. Hänen mukaansa rauhallinen tahti antaa perspektiiviä siihen, mitä taidemaailmassa on todella tapahtunut vuosikymmenen aikana. Hän on myös pohtinut pitäisikö näyttelyssä pitää seuraavaksi yhdentoista vuoden tauko, jotta näyttely tulisi eri vuodelle kuin Kasselin documenta ja saisi näin olla paremmin rauhassa omana erityisenä näyttelynään.

Münsterin veistostapahtuma on laajentunut installaatioihin ja video- sekä performanssitaitteeseen. Kutsutut taiteilijat saavat itse valita taideteoksensa paikan ja teosten sekä ympäristön välinen dialogi onkin alusta alkaen ollut tapahtumassa tärkeää. Monet taiteilijoista ovat näyttelyn jälkeen nousseet kansainväliseen kuuluisuuteen.

Kasselissa ja Münsterissä taidenäyttelyt tuottavat yhteisöllisyyttä ja tarjoavat mielekkyyden kokemuksia. Münsterissä näyttely alkoi eräänlaisena taiteellisenä provokaationa ja koki aluksi vastustusta, mutta vuosien kuluessa kaupunkilaiset ovat ottaneet sen omakseen. Näyttelyn aloittaneiden kuraattoreiden ajatuksena oli, että ihmiset kokevat taidetta osana jokapäiväistä elämäänsä.

Taide ei aina ole helppoa ja kriittistä keskustelua halutaankin syntyvän. Selkeimmin tämä toteutui Kasselissa, jossa documentan taide oli tällä kertaa hyvin kantaaottavaa. Näyttelystä aiottiin ostaa kaupungin kokoelmaan Olu Oguiben obeliski, mutta veistos herätti julkista vastustusta ja sitä ei hankittu.

Kokemukseni perusteella voisin todeta, että reseptiä taidetapahtuman menestykseen ei ole. On ainoastaan pitkäjännitteistä työtä ja hieman hyvää onnea. Tällä tavalla muutamat taiteesta kiinnostuneet yksilöt ovat saaneet pienistä iduista aikaan suuria tuloksia. ►►

FAKTA

documenta

Sculpture-projekte

Münsterin taidemuseo LWL:n kerrottiin olevan tärkeä alueellinen identiteetin rakentaja ja siellä toimi Sculpture Projekte -näyttelyn toimisto.

Kuva: Mirkka Kallio, Kymenlaakson museo.

PYÖREITÄ KYLIÄ SAKSASSA

MAARIT LAITALA

Lähes viisikymmentä vuotta sitten joukko tutkijoita ja oppineita Hannoverin ja Hampurin seuduilta heräsi huomaamaan silloisen Länsi-Saksan itäisen, Elbeen rajoittuvan kolkan pyöreät hallitalokylät ja niiden häviämisuhan. Syntyi Rundlingsverein, yhdistys kylien säilymisen puolesta. Vuosikymmenten kampanjoinnin ansiosta Wendlandin alueella on yli 90 pyöreäksi kyläksi tunnistettavaa kylää. Ongelmat ovat kuitenkin ennallaan, pääimmäisenä kylien pysyttäminen asuttuina ja elävinä nykyajan vaatimusten ja vanhan säilyttämisen ristipaineissa.

Erasmus+-rahoituksen turvin tutustuin kolmen tiivisohjelmaisen päivän ajan yhdistyksen toimintaan alueella. Asuin pyöreässä kylässä, näin pyöreitä kyliä, ja tietenkin tutustuin alueen pyöreiden kylien elämää esittelevään ulkoilmamuseoon, jota yhdistys myös tukee.

MUSEOKAUPPA KUKOISTAA

Matkan annin helmeksi nousi Lübelnin kylässä sijaitsevan ulkoilmamuseon museokauppa- ja lipunmyyntikonsepti, jonka synnyssä ja sopimuksissa Rundlingsvereinilla on ollut merkittävä rooli. Muutama vuosi sitten museo jäi vaille

Yhdistyksen vuosikokoukseen kuului kävelykierros Göttienin kylässä. Monesti Rundlingien keskellä kasvaa puu. Kylän muoto voi olla pyöreän lisäksi vaikkapa ovaali, mutta tyypillistä on se, että hallitalojen päädyt ovat kohti "keskustaa", kuten Göttienissä.

Kuva: Maarit Laitala, Kymenlaakson museo.

Valoisa ja avara museokauppa toivottaa kävijät tervetulleiksi museoon.

Kuva: Maarit Laitala, Kymenlaakson museo.

lipunmyyntiä, kun siitä huolehtinut paikallinen matkailutoimisto lopetettiin. Ratkaisu löytyi alueen käsityöläisistä. Kylässä pientä kauppaa kesäaikaan pyörittänyt käsityöläisten joukko otti museokaupan ja museon lipunmyynnin hoitaakseen. Museo-kaupasta he saivat itselleen ilmaisen myynti- ja näyttelytilan, vastineeksi jokainen kahdestatoista käsityöläisestä hoitaa kauppaa ja lipunmyyntiä puoli päivää viikossa. Tilaan on perustettu myös pieni kahvilanurkaus. Kaikin puolin kaikki ovat ratkaisuun tyytyväisiä. Käsityöläisten epäilyt siitä, osaavatko he hoitaa lipunmyyntiä, ovat hälvenneet; job shadowing -matkan oppaani ja isäntäni Adrian Greenwoodin mukaan käsityöläiset ovat ylpeitä museosta ja ovat solahtaneet tehtäväänsä loistavasti. Myyjinä toimivien käsityöläisten ylpeys omasta työstään ja toimintaympäristöstään oli käsin kosketeltavaa; mieleen nousi miete, voisiko vastaava olla mahdollista jossakin Kymenlaakson alueen museossa? ►►

MUUTOKSIA MUSEOLLA

Wendlandin alueen hallitaloja pihapiireineen ja elinkeinoineen esittelevässä museossa eletään muutoksen aikoja. Museo on maakuntahallinnon alainen – ainoana alueen kolmestatoista museosta. Museolla on kaksi palkattua työntekijää, johtaja ja puolipäiväinen toimistotyöntekijä, muuten kaikki hoituu nurmikonleikkuuta myöten vapaaehtoisvoimin. Yhdistyksen jäsenet ja tukijat ovat toiminnassa tärkeässä roolissa.

Yleisön houkuttelemiseksi museo panostaa tapahtumiin. Kesäkausi alkaa kaksi viikkoa ennen pääsiäistä vuotuisella pääsiäiseen liittyvällä tapahtumalla ja avoinna ollaan lokakuulle. Ylipäänsä museon tarkoituksena on järjestää joka viikko ohjelmaa, ja toistuvista tapahtumista ainakin keväällä järjestettävät markkinat ovat myös merkittävä tulonlähde. Erityisesti lapsiperheet ovat tärkeä kohderyhmä, ja nimenomaan heitä varten museoon ollaan hankkimassa eläimiä. Maataloustieteen erikoistuneen museonjohtaja Dr. Manfred Fortmannin tarkoituksena on tuoda museoon alkuperäisrotuja.

Vierailuni aikana piha-alueen perukoilla majaili vieraita ujosteleva vuohi ja hallitalon mallisissa häkeissä porkkanoita rouskuttivat puput. Norjasta oli tuloiltaan mehiläisiä ja pihalle oli valmistumassa paikka kanoille – asia, joka kylläkin herätti paljon keskustelua. Kaikki eläinten hoitoon liittyvät työtkin tehdään vapaaehtoisvoimin. Rundlingsverein on samassa tilanteessa kuin kaikki muutkin vapaaehtoisvoimin toimivat; kilpailu on kovaa ja tekijöitä ei välttämättä aina tahdo löytyä. Viisasten kiveä yhdistyksen jäsenten tai tukijoiden enemmän innostamiseksi ei kuitenkaan ollut. ►►

Sisäänkäynti museoon ja ulkomuseoalueelle on vuonna 1830 valmistuneen hallitalon päädyssä. Vierailuni emäntä, yhdistyksen puheenjohtaja Ilka Burkhardt-Liebig ja isäntä, yhdistyksen hallituksen jäsen Adrian Greenwood, esittelivät museoalueen rakennuksia. Kanojen on suunniteltu asettuvan museon piha-alueelle.

Kuva: Maarit Laitala, Kymenlaakson museo.

MATKAILUN KASVU TOIVEISSA

Vuonna 2015 Rundlingsverein sai Europa Nostran Grand Prix -palkinnon vapaaehtoisvoimin tekemästään kulttuuriympäristötyöstä, mikä oli minulle yksi syy lähteä Saksan maaseudulle, kolkkaan, ”jonne kukaan ei tule kuin vahingossa”, kuten Adrian Greenwood totesi. Europa Nostra -palkinto lienee kuitenkin jo avannut tietämyksen ovia maailmalla, kuten on toivottu, ja vielä suurempaa ja laajempaa tietoisuuden leviämistä Wendlandin pyöreistä kylistä maailmalle toivotaan vuonna 2010 käynnistyneestä maailmanperintökohde hankkeesta. Alueen 19 ”kauneinta ja parhaiten säilynyttä” kylää on hakenut nimitystä Unescon maailmanperintöluetteloon.

Hakemuksen tilaa ja etenemistä tarkasteltiin Rundlingstagin yhteydessä. Rundlingstag on yhdistyksen tärkein vuosittainen tapahtuma; vuosikokoukseen yhdistetään kaikille avoin tilaisuus esitelmiseen ja ajankohtaisine asioineen. Nimenomaan Rundlingstagin ajankohta määritteli myös job shadowing -matkani ajankohdan. Syyskuun sateinen lauantai vietettiin tällä kertaa Göttienin kylässä. Ohjelmassa oli normaalin vuosikokouksen lisäksi kiertokävely, tutustuminen yhteen asumiskelpoiseksi uudistettuun hallitukseen, vapaaehtoisvoimin järjestetyt kahvi- ja lounastarjoilut, erilaisia puheenvuoroja ja paneelikeskustelu. Iltpäivän esitykset keskittyivät kylien tulevaisuuteen ja alustuksina toimineet puheenvuorot loivat katsauksen erilaisiin toimiin, joilla kylät säilyisivät elävinä ja elinvoimaisina. Esimerkeiksi elinvoimaisuudesta nousivat muun muassa kylien yhteiset aamupalat ”kyläpuun” juurella ja yhteiset kyläretket. Voisiko vastaavia kenties toteuttaa jossakin mittakaavassa ja muodossa myös kaupunkiympäristöissä ja Kymenlaaksossa?

Myöhemmin Unesco-statuksesta keskustellessamme Adrian Greenwood suhtautui asiaan optimistisen realistisesti; Saksassa on jo nyt paljon maailmanperintökohteita ja maaseudun pienet ja pääkulkuväylien ulkopuolelle jäävät kylät ovat hankala kokonaisuus. Asian etenemistä vaikeuttaa myös se, että kyse ei ole museosta vaan asuttujen kylien yhteisöstä. Kylät eivät siis ole puhtaasti luontokohde, mutta eivät puhtaasti kulttuurikohdekaan. Toiveissa on kuitenkin myönteinen päätös, jota odotellaan noin vuoden 2020 tienoilla. ▶

▶ Rundlingstag keräsi innokkaita osallistujia, joita ei pieni sadekaan haitannut Göttienin kylässä järjestetyllä kiertokävelyllä.

Kuva: Maarit Laitala, Kymenlaakson museo.

▶ Kävelykierroksella Göttienissä tutkailtiin talojen päädyissä olevia tekstejä ja maalauksia. Tekstit kertovat usein, kuka talon on rakennuttanut ja milloin.

Kuva: Maarit Laitala, Kymenlaakson museo.

▶ Adrian Greenwood esittelee Rundlingsverein strategiaa.

Kuva: Maarit Laitala, Kymenlaakson museo.

TUTKIMUSTA

Rundlingsverein on kunnostautunut julkaisemalla useita pieniä historiikkeja pyöreistä kylistä. Viimeisimpiä julkaisuja on Europa Nostra -rahoilla kustannettu vanhojen valokuvien kavalkadi Wendlandin alueelta. Vuonna 1865 silloinen Hannoverin kuningas vieraili valtakuntaansa kuuluneella alueella. Vierailuun valmistautuneet ihmiset valokuvattiin kotikylissään, ja kuvat haluttiin antaa kuninkaalle lahjaksi. Syntyi valokuva-albumi, joka on edelleen olemassa. Rundlingsverein sai nykyiseltä Hannoverin perintöprinssiltä luvan vanhojen kuvien käyttämiseen julkaisussa sekä näyttelyssä. Syntyi valokuvateos, jossa vanhojen kuvien rinnalle on liitetty samasta paikasta otetut uudet kuvat. Uusin ponnistus on alueen kirkkojen vanhimpjen puuosien iänmääritys – teoriana on, että kristinuskosta tuli pyöreiden kylien alueelle myöhään, myöhemmin kuin muualle Saksan alueella. Yhdistys etsii rahoitusta usean näytteen analysoinnille, jotta tieto saataisiin tutkijoille ja kirjoittajille, ja valmistuvat tutkimukset julki yhdistyksen 50-vuotisjuhliin 2019.

Lähes kaikki tutkimustyö, kirjoittaminen ja kääntäminen tehdään yhdistyksessä vapaaehtoistyönä. Näin tehtiin myös museolle hankitun, Europa Nostra -palkinnon mahdollistaman audioguide-opastusjärjestelmän kohdalla. Museolle haluttiin valita kohtuuhintainen ja varmasti toimiva systeemi. Tämä sai valinnan kohdistumaan vanhaan, hyväksi havaittuun mp3-soitintekniikkaan. Opastuskieliksi valittiin saksa, "Plattdeutsch" eli alasaksi, englantia ja ainakin itseni yllättänyt hollanti. Hollannin valinta selittyi sillä, että Hollannin kuningatar Beatrixin puoliso Claus oli kotoisin Hitzackerista, läheisestä kaupungista, ja hollantilaiset ovat alueen suurin ulkomaalaisten vierailijoiden ryhmä. Tekstit ja äänitykset tehtiin vapaaehtoisvoimin, myös hollanninkieliset, joita lukemaan saatiin pari opiskelijaa Hollannista matkakustannusten hinnalla. Itse jäin miettimään uusien tekniikoiden väsyttämällä tätä nimenomaisesti pienelle museolle ja huonojen Internet-yhteyksien alueelle valittua opastustapaa – sopisi varmasti monelle paikallismuseollekin. ►►

Valokuvakirjan vanhojen kuvien rinnalle on nostettu nykynäkymiä.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kyminlaakson museo.

“Uusin ponnistus on alueen kirkkojen vanhimpjen puuosien iänmääritys”

FAKTA

Rundlingsverein

”HER HAR VI TO MUSEI DAMER FRA FINLAND”

KIRSI TOIVONEN, MARITA KYKYRI

Näillä sanoilla allekirjoittaneet esiteltiin Norjan Ottassa sijaitsevan vuolukiviuneja valmistavan Norsk Kleberin (1893–) toimistossa 21.9.2017 tiskin takana istuvan toimistotyöntekijän katsoessa meitä epäuskoisena ja suu ymmyrkällään. Mistä oli kysymys? Kolmipäiväinen tutustumismatkamme norjalaiseen kulttuuriympäristötyöhön Opplannin Vågån kunnassa oli lopuillaan, mutta isäntänä ja pääoppaana toiminut Erik Lillebråten oli yllätykseksemme päättänyt viedä meidät vielä tutustumaan kunnassa toimivaan moderniin vuolukiviyritykseen ja sen työtiloihin. Erikoinen, päiväohjelmaamme ennalta kuulumaton vierailukohde päätti hausalla tavalla mielenkiintoisen ja antoisan matkamme Norjan Vågåssa. Sillä kyllä meitä nauratti tuo ”musei damer fra Finland”...

MATKAKOhteena NORJA

Norja valikoitui Erasmus+-projektin kulttuuriympäristötyöhön liittyvän tutustumiskäynnin kohdemaaksi perehdyttyämme Norsk Kulturarv -säätiön toteuttamaan, vuonna 2012 Euroopan kulttuuriperintöpalkinnon saaneeseen ”Improve a Heritage Site” -projektiin. Tämä maanlaajuinen ”Rydd et kulturminne” -toiminta on aloitettu vuonna 2000. Projektin tavoitteena on ollut kulttuuriperintö- ja arkeologisten kohteiden sekä monumenttien saavutettavuuden parantaminen kohteita ja niiden ympäristöjä siistimällä. Keskeistä toiminnassa on ollut konkreettinen yhdessä tekeminen, kulttuuriympäristöasioista oppiminen ja tiedon välittäminen muille kuntalaisille ja asiasta kiinnostuneille.

Norsk Kulturarv -säätiö on koko Norjassa toimiva kulttuuriympäristötoimija. Säätiö on perustettu vuonna 1993 nostamaan kulttuuriperinnön tunnettavuutta ja pitämään kohteet käytössä. Säätiön vision mukaan kulttuuriympäristöt pysyvät parhaiten kunnossa kun ne ovat käytössä. Säätiö kerää avustuksia muilta säätiöiltä ja jakaa niitä edelleen erilaisiin kulttuuriympäristöjen ylläpitoon ja hoitamiseen liittyviin hankkeisiin, kuten edellä mainittuun Rydd et kulturminne -toimintaan.

Kymenlaakson museon Yhteinen kulttuuriympäristömme -hankkeen keskeisiksi tavoitteiksi oli arkeologian ja rakennetun kulttuuriperinnön aloilla määritelty osallistava toiminta ja vapaaehtoistyö, kulttuuriperintökohteiden saavutettavuuden ja tunnettuuden lisääminen, tiedon välittäminen sekä kohteiden tuotteistaminen. Koska norjalaisen Rydd et Kulturmin-

Vågåmon keskustaa.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

ne -toiminnan tavoitteet olivat hyvin samansuuntaiset kuin oman hankkeemme, olimme yhteydessä Norsk Kulturarvet -säätiön johtaja Erik Lillebråteniin ja tiedustelimme mahdollisuudesta vierailla Norjassa. Hän toivotti meidät välittömästi tervetulleiksi Vågåhon, jossa säätiön päätoimisto sijaitsee, tutustumaan organisaation toimintaan ja norjalaiseen kulttuuriperintötyöhön. Matkan teimme 18.–22.9.2017.

Kolmen päivän aikana ehdimme nähdä ja kokea paljon. Erik Lillebråten toimi yksityisoppaanamme ja -kuskinamme koko matkan ajan. Lukemattomien autossa istumiemme tuntien ja satojen kilometrien kuluessa ja lomassa ehdimme keskustella perinpohjaisesti kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristötyöstä sekä työn haasteista ja tulevaisuuden visioista niin Norjaan kuin Suomeenkin liittyen. Konkretiaa keskusteluille antoivat lukuisat kohde- ja museokäynnit Vågåssa, Lalmassa, Selissä, Lomissa sekä Heidalissa. ►►

PAPPILAN RYYTITARHASSA

Pääosa Vågån alueen muinaisjäännöksistä on tuntureilla sijaitsevia pyyntikuoppia, joita emme sääolosuhteista (ensilumi) johtuen päässeet matkamme aikana näkemään. Päiväohjelmamme sisälsi onneksi muitakin erityyppisiä arkeologisia kohteita, joista tässä yhteydessä esitellään lyhyesti neljä mielenkiintoisinta ja hankkeemme kannalta merkittävintä. Ne ovat Ullinsvinin pappilan puutarha Vågassa, Rustgruvene-kuparilouhos Selissä, Kvennbergetin myllynkivilouhos Lalmassa sekä Norjan vuoristokeskus Lomissa.

Maaillmankuulun norjalaisen taidemaalarin Edvard Munchin (1863–1944) sukujuuret ovat Vågassa ja hänen nimeään kantava Munch-vandring esittelee Vågåmon keskeisimpiä kulttuurikohteita. Yksi näistä on Ullinsvinin pappila, joka on yksi Norjan vanhimmista. Paikka mainitaan kirjallisissa lähteissä jo 1300-luvulla ja nimistötutkimus viittaa siihen, että pappilan alueella on ollut uskonnollista toimintaa jo esihistoriallisella ajalla. Pappilan 1600–1900-luvulta peräisin olevien rakennusten läheisyyteen on 2010-luvulla rakennettu yrttipuutarha 1700-luvun lopun renessanssi- ja barokkipuutarhojen pohjakaavaa ja mallia mukaillen. Tavoitteena on ollut tuoda esille eri vuosisatoja toisiinsa yhdistäviä yrttejä ja kasveja esimerkkinä elävästä kulttuuriperinnöstä.

Yrttitarhassa kasvavien yrttien ja kasvien joukosta löytyy runsaasti lajeja, joita käytettiin jo Edvard Munchin isoisoäidin, ruustinna Christine Storm Munchinkin keittiössä Ullinsvinissä 1700-luvulla. Yrttipuutarha-hankkeeseen on saatu rahoitusta Norsk Kulturarvetin välityksellä Sparebanksstiftelseniltä, Riksantikvarenilta sekä yksityisiltä lahjoittajilta. Erittäin keskeinen merkitys hankkeen onnistumiselle ja kohteen ylläpidolle jatkossa on ollut ja on vapaaehtoistyövoimalla, niin nuorilla kuin aikuisillakin. Ullinsvinin pappilassa toimii kesäaikaan Café Edvard, jossa järjestetään myös konsertteja. ►►

“Erittäin keskeinen merkitys hankkeen onnistumiselle on vapaaehtoistyövoimalla.”

Erik Lillebråten ja Kirsi Toivonen sadesäässä kuuntelemassa Munch-vandringin äänisuihkua.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

KIVITEOLLISUUTTA TUNTUREILLA

Karumpaa puolta Vågån kulttuuriympäristöstä edustavat sen useat ja laajat kaivos-, louhos- ja kiventyöstöalueet. Vågån itäpuolella sijaitsevaan Selin kuntaan avattiin vuonna 2009 kuuden kilometrin pituinen opastettu kulttuuripolku Rustgruvenen vanhalle kaivosalueelle. Polun varrella pääsee tutustumaan vuorityön maastoon jättämiin muodostelmiin ja rakennelmiin, jotka ajoittuvat 1640-luvulta 1750-luvulle. Opastauluin varustettujen kohteiden joukkoon mahtuu myös yksi hirvien pyydystämiseen liittyvä iso pyyntikuoppa.

Primus motorina kulttuuripolkuhankkeessa on ollut oppaanamme-kin paikan päällä toiminut Kjell Vøldheim. Hänen lisäksi on hankkeeseen osallistunut kunta ja Gudbrandsdalenin museo sekä perinorjalaiseen tapaan tietenkin myös vapaaehtoistyövoimaa. Selin Rustgruvenen kulttuuriperintöalueelle rakennettu polku kaivostoimintaan liittyvine jäännöksineen on osoittautunut hyvin suosituksi ulkoilu- ja retkikohteeksi. Alueelle järjestetään opastettuja kierroksia, mutta sinne pystytetyt 18 info- ja opastaulua mahdollistavat myös omatoimisen kohteeseen tutustumisen.

Kvennbergetin myllynkivien valmistuspaikka sijaitsee Vågån Lalmin kylässä. Alue rauhoitettiin kulttuuriperintökohteeksi vuonna 1987, kun sitä uhkasi teollisuusalueen laajennus. Paikalla on kirjallisten lähteiden perusteella valmistettu myllynkiviä jo 1400-luvulla, mutta toiminnan on arveltu olevan vanhempaa perua ja ulottuvan rautakauden puolelle. Kvennbergetin alueen kallio on hyvälaatuista liuskekiveä, joka on soveltunut ominaisuuksiltaan erinomaisesti myllynkivien valmistamiseen. Myllynkivet olivat laatutavaraa ja niitä vietiin Etelä-Norjan lisäksi Tanskaan, Hollantiin ja Keski-Eurooppaan. Myllynkivien tuotanto päättyi Kvennbergetissä 1890-luvulla ja nykyisin siitä on maastossa muistona ainoastaan rikkoutuneiden myllynkivien katkelmat, korkeat jätekivikasat ja veden täyttämät louhoskuopat. Samoin kuin Rustgruvenen kaivos, on Kvennbergetin info- ja opastauluin varustettu myllynkivityömaa hyvin suosittu ulkoilu- ja retkeilykohde. ►►

Opasteita Kvennbergetin louhosalueen kävelyreitillä varrella.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

Opaskatos Rustgruvenen kulttuuriperintöalueella.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

Ullinsvinin pappilan puutarhan syyskuista väriloistoa.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

Myllykivilouhoksen maisemaa.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

Rustgruvenen kaivosalueen karua maisemaa.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

SALOJA JÄÄTIKÖN ALTA

Norjan vuoristomuseo (Norsk Fjellmuseum) on osa Norjan vuoristokeskusta (Norsk Fjell-center) ja se sijaitsee Lomin kunnassa, Vågån länsipuolella. Keskus palvelee Jotunheimin, Reinheimin ja Breheimenin kansallispuistojen vierailijoita uusissa, vuonna 2016 valmistuneissa toimitiloissa. Vuoristomuseossa pääsimme tutustumaan vuonna 2015 avattuun, varsin erikoislaatuiseen päänäyttelyyn nimeltä ”Over isen funn frå isen viser veg”. Kyseessä oli näyttely, jossa esitellään läheisten kansallispuistojen jäätikköalueen arkeologisia löytöjä. Niitä oli alkanut paljastua jään ja lumen alta vuonna 2006, kun jäätikkö oli ruvennut sulamaan ja kuroutumaan. Siitä lähtien ovat arkeologit tehneet tutkimuksia alueella vuosittain ja ”pelastaneet” jään alta paljastuneita arkeologisia löytöjä tuhoutumasta.

Muinaisia pyyntivälineitä vuoristojäätiköltä.

Kuva: Marita Kykry, Kymenlaakson museo.

Näyttelyssä seurataan ihmisen ja eläinten matkaa vuori- ja jäätikköalueella vuosituhansien aikana. Löytöjen joukossa on suksia, metsästysvälineitä, jalkineita, tekstiilejä, eläintenluita jne. Vanhimmat löytyneet kivikautiset nuolenkärjet ovat 6000 vuoden takaa. Esille näyttelyyn oli laitettu myös kopio Norjan vanhimmasta vaatteesta, lampaan villasta kudotusta tunikasta, joka löytyi Breheimin kansallispuistosta vuonna 2011. Ikää vaatekappaleella on peräti 1300 vuotta. Vuonna 2018 arkeologista näyttelyä tullaan täydentämään uusilla esineillä yhteistyössä Lomin kunnan, Opplannin lääninhallituksen ja Oslon Kulttuurihistoriallisen museon kanssa.

TALKOILLA JA YHTEISTYÖLLÄ

Vågåmon alueella on enemmän vanhempaa rakennusperintöä kuin meillä koko Suomessa. 1700-luvun, ja sitä vanhempiakin, rakennuksia on vielä runsaasti jäljellä pihapiireissä ja usein ne ovat myös yhä käytössä. Alueella sataa vähän ja se on yksi selittävä tekijä rakennusten säilymiseen, mutta myös säännöllisellä hoitamisella on osaa asiaan. Norjalaiset myös arvostavat perinnerakennuksiaan meitä enemmän. He ovat mieltyneet perinteiseen rakennustapaan ja arkkitehtuuriin myös uudisrakentamisessa, muun muassa Lomin tunturikeskuksen laajennusta pidettiin alkuun liian modernina ja sopimattomana kulttuuriympäristöön.

Mitään ei tapahdu ilman vapaaehtoisia, korosti isäntämme Erik Lillebråten kulttuuriympäristön hoidon tilannetta Norjassa. Hän jatkoi, että Norja on yhdistysten maa, jossa on yhdistys lähes kaikelle mahdolliselle ja niiden toimesta tehdään paljon vapaaehtoistyötä. Talkooperinne onkin pysynyt Norjassa elävänä ja sitä arvostetaan yhteisöllisyyden vuoksi. Isäntämme on itse muun muassa mukana hoitamassa Vågån historiallista sauvakirkkoa, joka oli yksi matkamme tutustumiskohteista.

Vapaaehtoistyön arkipäiväisyys on luultavasti syynä siihen, miksi oli vaikea saada vastauksia kysymyksiin ”kuinka innostaa ihmisiä osallistumaan” ja ”millaista osallistavaa toimintaa teillä on”. Yhdessä tekemistä pidetään normaalina tapana hoitaa asiat ja tulijoita on aina tarpeeksi eikä sen tähden ole ollut tarvetta analysoida vapaaehtoistyön muotoja. Yksi kuvaava esimerkki yhdessä toimimisesta on se, että alueen kiinteistöjen omistajat ovat perustaneet osuuskunnan sahaa varten, jotta he saavat sopivaa puutavaraa perinnerakennuksiensa korjaamiseen. Myös isäntämme Erik kuului tähän osuuskuntaan. Saha palvelee myös muita asiakkaita, mutta hieman kalliimmalla hinnalla kuin osuuskuntalaisia. ➤

“Norjalaiset myös arvostavat perinnerakennuksiaan meitä enemmän.”

VÅGÅN KIRKKO ON YHDISTELMÄ USEASTA SAUVAKIRKOSTA

Rakennuskohteista tutustuimme ensimmäisenä Vågån ristinmalliseen sauvakirkkoon, joka on rakennettu nykyiselle paikalleen 1650-luvulla käyttämällä rakennusmateriaalina kymmenkuntaa lähialueelta purettua 1100-luvun sauvakirkkoa. Kirkon seinissä onkin nähtävillä puuleikkauksia ja aukotuksia, jotka ovat selkeästi peräisin aiemmasta rakennuksesta. Kirkkoa ympäröi hautausmaa, jossa sijaitsee erillinen salvottu hirsitapuli. Kirkko on edelleen Vågån alueen pääkirkko ja se on aktiivisessa käytössä.

Vågån sauvakirkko.

Kuva: Kirsi Toivonen, Kymenlaakson museo.

KOTISEUTUMUSEOSSA ON MAHDOLLISTA VIETTÄÄ JUHLIA JA KATSOA NÄYTTELYITÄ

Jutulheimenin kotiseutumuseossa (Jutulheimen bygdamuseum) tutustuimme paikalliseen rakennusperintöön Erik Haugenin opastamana. Prestbergetin rinteellä sijaitsevalla museoalueella ei ole koskaan ollut asutusta, vaan kaikki yhdeksän rakennusta on siirretty sinne Vågåmon alueelta. Alueelle tyypilliset rakennukset on rakennettu 1600- ja 1900-lukujen välillä. Paikalliseen puunkäsittelyperinteelle on erittäin tyypillistä käyttää akantuksen mallisia voluuttikiekuroita rakennusosien ja huonekalujen koristeena. Perinne on jatkunut elävänä 1700-luvulta nykypäiviin. Museossa tästä oli hyvänä esimerkkinä toisen asuinrakennuksen koristeellinen luhtikäytävä. Rakennukset eivät olleet sisätiloiltaan autenttisia, sillä ne oli korjattu juhla- ja näyttelykäyttöä varten. Esillä oli muun muassa kansatieteellinen ja Vågåmosta kotoisin olevan kuvanveistäjä Jo Visdalin näyttely. Oppaamme Erikin lisäksi museolla on toinen osa-aikainen työntekijä, muutoin museossa auttavat vapaaehtoiset. ►►

Jutulheimen bygdamuseum.

Kuva: Kirsi Toivonen, Kymenlaakson museo.

LOMIN SAUVAKIRKKO ON YKSI NORJAN SUURIMMISTA

Vierailupäivänämme Lomin sauvakirkon ympärillä olevat tunturit olivat sumun peitossa, mikä teki kokemuksesta hyvin vaikuttavan. Kirkko on rakennettu 1150-luvulla. 1600-luvulla se laajennettiin ristikirkoksi ja siihen lisättiin kuoriosia. Lomin sauvakirkko on yksi Norjan suurimmista. Korkea keskiosa on alkuperäisessä asussaan pienine häränsilmiksi kutsuttuine ikkuna-aukkoineen ja yksinkertaisine maalauskoristeineen. Alueelle tyypillisesti kirkon sisustusta on 1700-luvulla koristeltu runsailla akantus-puuleikkauksilla, mutta onneksi ne on vain lisätty olemassa olleisiin elementteihin. Lomin läheisyydessä on kolme suurta kansallispuistoa ja siksi kävijöitä on kirkossa runsaasti. Opasmateriaalia on usealla kielellä, myös suomeksi.

OUTER FARM ELI KARJAMAJA TUNTUREILLA

Viimeisen päivän ohjelmassa oli kiertoajelu Vågådalenin (dal=laakso) kautta Gjendeen ja sieltä Ottaan Heidalin kautta. Reitti on maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä ja sitä hoidetaankin näiden arvojen pohjalta. Tuntureille suuntautuvan tien varrella on lukuisia alueen perinteiselle maataloudelle ominaisia karjamajoja eli outer farmeja. Lähes kaikilla maataloilla on ollut tuntureilla maapalsta, johon karja on tuotu kesällä laiduntamaan. Pihapiirissä on ollut karjanhoitajan majan lisäksi navetta ja muut tarpeelliset ulkorakennukset. Tunturiniityiltä tehtiin myös heinää talveksi, ja joskus karja kuljetettiin talvisin karjamajoille sen sijaan, että heinä olisi kuljetettu alas laaksoon. Paikoitellen perinne on pidetty elävänä ja ylös tunturialueelle tuodaan edelleen kesäisin lemmiä tai lampaita, mutta nyt maisemanhoitotöihin. Suurin osa majoista on nykyään kuitenkin lomakäytössä. Matkaohjelmaamme kuului vierailu yhdessä karjamajassa. Samalla niittyaukealla oli kaksi muuta outer farmia, joista toisessa oli Nork Kulturarv -säätiön Ta et tak -projektin tuella tehty uusi katto. Säätiön avustuksella on korjattu suuri määrä kattoja ja se on ollutkin yksi heidän suosituimmista projekteistaan. ►►

Lomin sauvakirkko.

Kuva: Kirs Toivonen, Kymenlaakson museo.

TULIAISIA ULKOMAILTA

Kolmen päivän pituinen tutustuminen norjalaiseen kulttuuriympäristötyöhön osoitti, että ruohonjuuritasolla, käytännön työn arkiympyröissä, meidän ja norjalaisten kollegojemme työskentelytapa, haasteet ja tulevaisuuden tavoitteet ovat samansuuntaisia. Kulttuuriympäristökohteiden saavutettavuuden, tuotteistamisen ja tiedon välityksen saralla vaikuttavat suomalaiset ja norjalaiset keinot ja toimintatavat olevan samoja: kulttuuripolkuja, maastoreittejä, info- ja opastauluja, brosyyrejä, näyttelyitä ja opastuksia, tapahtumia ja muuta ohjelmaa, mainoksia sekä nettisivustoja. Sen sijaan vapaaehtoistyö ja osallistava toiminta ovat norjalaisille meitä selvästi tutumpi ja luontaisempi työskentelytapa. Vaikka vapaaehtoinen työ on molemmille tuttua – suomalaisilla on talkoot ja norjalaisilla dugnad – hyödyntävät norjalaiset dugnadiaan kulttuuriperintö- ja ympäristötyössä suomalaisia selvästi laajalaisemmin ja luontevammin, ottamalla myös nuoremman sukupolven mukaan toimintaansa. Tässä meillä suomalaisilla kulttuurityöntekijöillä on esimerkkiä ja tulevaisuuden haastetta kerrakseen! **T**

Outer farm.

Kuva: Kirsi Toivonen,
Kymenlaakson museo.

Punaisten vankeja Kouvolan kasarmilla huhtikuussa 1918. Kuvatietojen mukaan vangittuina on tehtaan johtoa, johtavia virkamiehiä, insinöörejä ja kauppiaita.

Ryhmästä vain kaksi vältti teloituksen.

Kuva: Kuvaaja tuntematon, Tapio Inkeröisen kokoelmat.

Olli Korjus

Olli Korjus on kymenlaaksolainen, Sipolassa syntynyt tietokirjailija, historian harrastaja. Hän on julkaissut kaksi Suomen sisällissotaa käsittelevää tutkimusta: "Hamina 1918 – nimi nimeltä, luoti luodilta" (2008) ja "Kuusi kuolemaantuo- mittua" (2014).

SISÄLLISSOTA KYMENLAAKSOSSA

Sisällissota alkoi virallisesti 27.1.1918, kun punainen hallitus julisti Helsingissä otta-neensa vallan. Tapahtuman juuret olivat kauempana. Jo vuoden 1905 Venäjän vallanku-mousyritys oli heijastunut Suomen suuriruhtinaskuntaan. Kansan jakautuminen kahteen leiriin tuli selkeästi esille jo tuolloin. Vuonna 1918 jatkettiin siitä, mihin aiemmin jäätiin. Kehitys kulki samoin kuin Venäjällä, emämaassa. Sota päättyi Pyhtään Ahvenkoskella 5.5.1918, missä viimeiset punaiset antautuivat Loviisassa maihin nousseille saksalaisille.

Kymenlaaksolla oli omaleimainen asema idän ja lännen välissä. Se kuului Vanhaan Suomeen, jonka yhteys emämaahan oli kestänyt jo Turun rauhasta 1743.

Kymenlaakso poikkesi monin tavoin läntisestä Suomesta: idässä ei esimerkiksi ollut juuri jääkäreitä eikä torppareitakaan muualla kuin kartanoissa. Idässä entiset lahjoitus-maalampuodit olivat muuttuneet pienviljelijöiksi. Kymenlaakso oli suurteollisuuden aluetta, koko Kymijokivarsi oli täynnä paperitehtaita. Valkealassa oli maan suurin teollisuusyritys, Kymihtiö. Sen viennistä suuntautui tuolloin 90 % Venäjälle ja 1917 sen yksinvaltaiseksi tunnettu toimitusjohtaja Gösta Björkenheim koetti ylläpitää yhteyksiä Venäjään vastoin saksalaismielisen virkailijakunnan tahtoa. Työväkeäkin Björkenheim kehotti erityisesti seuraamaan Venäjän tapahtumia. Hän salli jo talvella 1917 tehtaillaan Venäjän mallin mukaisen tehdasmiliisin. Tästä tuli seuraavana talvena punakaartin kantajoukkoa, myöhemmin Kymintehtaan rykmenttiä. ►►

"Kymenlaaksolla oli omaleimainen asema idän ja lännen välissä."

KESKINEN RINTAMA

Kymenlaakson alue muodosti punaisten sotilaallisessa organisaatiossa keskeisen rintaman. Sen vastuualueena oli rannikko Pyhtäältä Virolahdelle, Päijänteen ja Saimaan välinen alue sekä rautatien hallinta Uudestakylästä Luumäelle. Rintaman tehtävänä oli, paitsi varmistaa valta alueellaan, myös edetä pohjoiseen. Vastapuolena oli valkoisten Savon rintama, jonka esikunta-paikka oli ensin Pieksämäki, sitten Mikkeli.

Punakaartin rungon tulivat muodostamaan tehtaitten järjestäytyneet työläiset – Inkeröisten punakaartin nimi esimerkiksi oli aluksi Inkeröisten tehtaan punakaarti. Maalaiskylien itselliset, sekatyömiehet, pikkutilalliset, mökkiläiset, rengit ja piiatkin muodostivat punakaartien rivimiehistön. Valkoisia taas kannattivat yhtiöitten omistajat ja esimiehet tukenaan maa-seudun talolliset ja virkamiehet. Valkoisten Savon rintaman esikunnasta yli puolet oli Kymiyhtiön virkailijoita. Työn ja pääoman ristiriita tehtaan vaikutuspiirissä oli kuin suoraan kirjoista lainattua käytäntöä.

Kymenlaakson punakaartien esikunta oli ensin Kotkassa, sitten Kouvolassa. Siihen kuului kaksi rykmenttiä, Kotkan ja Kymintehtaan rykmentit. Esikunnan päällikkönä oli koko ajan kotkalainen, Sahatyöväen liiton johtoon kuulunut Vihtori Hasu.

Saaristo jäi valkoisille. Sinne kokoontuneista mantereelta paenneista ja siellä jo olevista koottiin erityinen Rannikkoarmeija, jonka rooli jäi vähäiseksi ennen saksalaisten tuloa keväällä. ►►

Nuori punakaartilainen, N. Puntti,
Kymistä.

Kuva: Kuvaaja tuntematon,
Kymenlaakson museo.

SOTA

Punaisten ongelmana ei ollut joukkojen puuttuva sotainto, vaan taitojen puute. Suomalaisella ei ollut ollut 15 vuoteen omaa armeijaa. Sotilaskoulutusta ei ollut kenelläkään Venäjän armeijassa olleita ja niin sanotussa vanhassa sotaväessä palvelleita lukuun ottamatta. Venäläiset upseerit korvasivat tätä puutetta, mutta kieliongelmat ja ennakkoluulot kuitenkin häittäsivät. Aseista ei punaisilla ollut pulaa alkuvaikeuksien jälkeen. Niitä saatiin Pietarista ja Venäjän armeijan paikallisilta varikoilta. Myös valkoisilla oli kieliongelmia ja ennakkoluuloja. Erityisesti ylempi päällystö oli usein ruotsinkielistä, ylimyshenkistäkin, miehistö suomenkielistä ja talonpoikaista.

Punaisten sota Kymenlaaksossa alkoi etenemisellä kohti Loviisaa, rannikon puhdistuksella. Se onnistuikin, valkoisten joukot hajautuivat rannikolta mikä minnekin. Osa siirtyi rintamien yli pohjoiseen, Savon rintamalle, jossa niistä muodostettiin erityinen Kymenlaakson komppania, parikin. Osa valkoisista siirtyi saaristoon, joka jäi valkoisille.

Punaisten seuraava tavoite oli hyökätä rautatien vartta pohjoiseen lähimpänä kohteena Mäntyharju. Se vallattiin lähinnä mukaan tulleiden venäläis-lätiläisten vapaaehtoisten avulla. Valkoiset valtasivat paikan nopeasti takaisin ja Voikoskesta muodostui punaisten tärkeä esikuntapaikka. Toinen tärkeä tavoite punaisille oli Savitaipale, joka vallattiin ja pidettiin miehittettynä lähelle vappua.

Kaikkein merkittävin keskisen rintaman tehtävistä oli rautatien varmistus läntisen Suomen ja Pietarin välillä. Se pidettiin avoimena lähes loppuun asti, saksalaisten tulon saakka. Valkoisten tavoitteena taas oli ollut Kouvolan, risteysaseman, valtaus. Sotahan oli lähinnä rautatiesotaa. Vain rautateitse voitiin hoitaa armeijan kuljetukset. Sota toi myös esille sotateknologiassa tapahtuneen valtavan kehityksen. Ensimmäistä kertaa nähtiin keskisellä rintamalla esimerkiksi panssarijunat, liikkuvat tykistöasemat, joiden merkitys oli joissakin taisteluissa ratkaiseva.

SODAN KULKU: POHJOIS-KYMENLAAKSOSSA SOTA, ETELÄSSÄ RAUHA

Vaikka koko Kymenlaaksossa oli sotatila, varsinaista sotaa ei etelässä käyty ennen saksalaisten maihinnousua Loviisassa huhtikuussa. Silloin taisteltiin lännestä Kotkan valtausta yrittäneitä saksalaisia joukkoja vastaan Ahvenkoskella ja Kymminlinnassa. Samaan aikaan valkoisten vahvistettu Rannikkoarmeija yritti maihinnousua Virolahdelle. Molemmat yritykset torjuttiin. ►►

*“Sotahan
oli lähinnä
rautatiesotaa.”*

Kymiläisiä maanviljelijöitä piiloutuneina
Suljennon metsiin.

Kuva: Emil Suhonen, Kymenlaakson museo.

Keskisen rintaman alueella punaisista ja valkoisista kaatuneista yhdeksän kymmenestä kaatui kolmessa pitäjässä: Mäntyharjussa, Valkealassa ja Savitaipaleella. Etelässä elettiin melkein rauhan aikaa. Punaisten hallitessa ylivoimallaan kaartiensa tukemina myös siviilivaltaa, valkoiset eivät voineet toimia näkyvästi. Heidän sotansa oli siviilisotaa, vakoilua, puhelinkuuntelua, sabotaasia, kaikenlaista haitantekoa punaisille. Valkoisten tiedonantoja levitettiin ja salaisia lehtiä jaettiin. Rintaman yli pyrkiviä avustettiin. Se oli vaarallista, niin kiinnijääneille loikkareille kuin heidän avustajilleenkin, joita molempia punaiset teloituttivat useita. Elintarvikkeita ja aseita piilotettiin. Huhtikuun lopussa, kun punaiset panivat toimeen yleiset kutsunnat, miehiä pakeni metsiin, syntyivät metsäkaartit. Niiden eliminoimiseksi punaiset käyttivät joissain paikoin asevoimia ja valkoisia kaatui useita. Näihin kahakoihin osallistuneita punakaartilaisia taas teloitettiin valkoisten tullessa.

LAKI JA OIKEUS. SODAN JA RAUHAN UHRIT

Sodan jälkeen vangitut punaiset kerättiin vankileireille ja heitä vastaan aloitettiin laajat massaoikeudenkäynnit valtiorikosoikeuksiksi nimetyissä erityistuomioistuimissa.

Eriasteisen tuomion sai niissä noin 67 000 vankia. Kuolemantuomioita annettiin 555, joista 117 ehdittiin panna toimeen, ennen Saksan antautumista marraskuussa 1918, jolloin niiden täytäntöönpanot lopetettiin. Teloitettujen joukossa oli kymmenkunta kymenlaaksolaista. Kaikkiaan leireillä kuoli noin 13 500 vankia. Kadonneitakin on vielä yli 2 000. Kaikkiaan sotaoloissa kuoli lähes 40 000 henkilöä.

Sotasurmatiedoston eli "Sotaoloissa 1914–1922 kuolleiden" mukaan Kymenlaakson, keskisen rintaman alueen tappiot olivat kaikkiaan noin 3 000 henkeä, joista valtaosa punaisia. Antautuneita punaisia teloitettiin Kymenlaaksossa pelkästään toukokuussa 1918 lähes 650. Eniten Kymiyhtiön vaikutusalueella Valkealassa, lähes kolmannes luvusta. Valkealaan kuului tuolloin myös Kouvola. Kostonhimoa lisäsivät varmaan uutiset kuuluisista Kouvolan Veripellon tapauksista. Myös useat tehtaitten johtoon kuuluneista olivat kuolleet väkivallan uhreina sodan aikana, viimeisenä Kymiyhtiön toimitusjohtaja Gösta Björkenheim. **T**

Sotaleski suree joukkohaudan äärellä Voikkaalla.

Teloituspaikasta on tullut muistelupaikka.

Kuva: Lauri Tollman, Jorma Jääskeläisen kokoelmat.

*“Kaikkiaan sota-
oloissa kuoli lähes
40 000 henkilöä.”*

LÄHTEET

Haapala, Pertti - Hoppu, Tuomas 2009. Sisällissodan pikkujättiläinen. Helsinki.
Klinge, Matti 1982. Kaksi Suomea. 2. lisätty painos, Keuruu.
Korjus, Olli 2008. Hamina 1918 – nimi nimeltä, luoti luodilta. Jyväskylä.
Lackman, Matti 2000. Suomen vai Saksan puolesta. Keuruu.
Lehtosaari, Jukka (toim.) 1929. Punakaarti rintamalla. Leningrad.
Polin, Julius 1928. Kymenlaakson suojeluskunnan osuus Suomen vapaussodassa. Muistojulkaisu. Kymenlaakson suojeluskunta. Kymi.
Polvinen, Tuomo 1987. Venäjän vallankumous ja Suomi 1-2. Porvoo, Helsinki, Juva.
Tikka, Marko 2004. Kenttäoikeudet. Välittömät rankaisutoimet Suomen sisällissodassa 1918. Helsinki.
Turunen, Mirja 2005. Veripellot. Sisällissodan surmatyöt Pohjois-Kymenlaaksossa 1918. Keuruu.
Wetterstrand, Tuija 2017. Punaisten panssarijuna 1918. Helsinki.
Viinikainen, Sakari 2017. Rautatiesota 1918. Taistelut Savon rintamalla. Juva.

LAAJAKULMA - VÄLÄHDYKSIÄ KYMENLAAKSON MUSEON KUVA-ARKISTOSTA

KUVAHOPEALLE TALLENTAJAT

FANNY HJELM

1858–1944
syntynyt Helsingissä

Fanny aloitti ammattimaisen valokuvauksen vuonna 1892, jolloin hän asui vielä Helsingissä. Kotkaan hän muutti vuonna 1899 ja perusti oman valokuvaamon niin sanottuun Postitaloon, Kirkkokatu 20:een. Kotkassa Fanny toimi vuoteen 1930 asti, jonka jälkeen hän siirtyi Terijoelle. Hän kuvasi pääasiassa henkilöitä ateljeemijöissä. Ammattimaisen valokuvauksen Fanny lopetti vuonna 1919 asuessaan Kotkassa. Hän pysyi naimattomana koko ikänsä.

Kabinettikuva Kotkan satamasta Tsedajeffin eli nykyisen Palotorninvuoren suunnalta kuvattuna noin 1890–1910. Taustalla Vanhan sahan lautatarhaa ja vasemmalla Vasikkasaari rakennuksineen.

Tiina Hakuli

Tiina Hakuli on Kymenlaakson museon määrääikainen valokuva-arkiston hoitaja. Aiemmin hän on toiminut muun muassa museon valokuvaajana yli 20 vuoden ajan.

Kymenlaakson museon laajassa valokuva-arkistossa on kuvia monelta eri valokuvaajalta ja valokuvauksen harrastajalta. Tässä esitellään vanhimpia ja jo edesmenneitä kuvaajia. Heistä ei juurikaan ole saatavilla tutkimusaineistoa ja seuraavat tiedot ovatkin poimintoja eri lähteistä.

Arkkitehti Alvar Aallon suunnittelema ja vuonna 1938 valmistunut rakennus harjakaispäivänään Karhulantien ja Karhunkadun risteyksessä.

EMIL SUHONEN

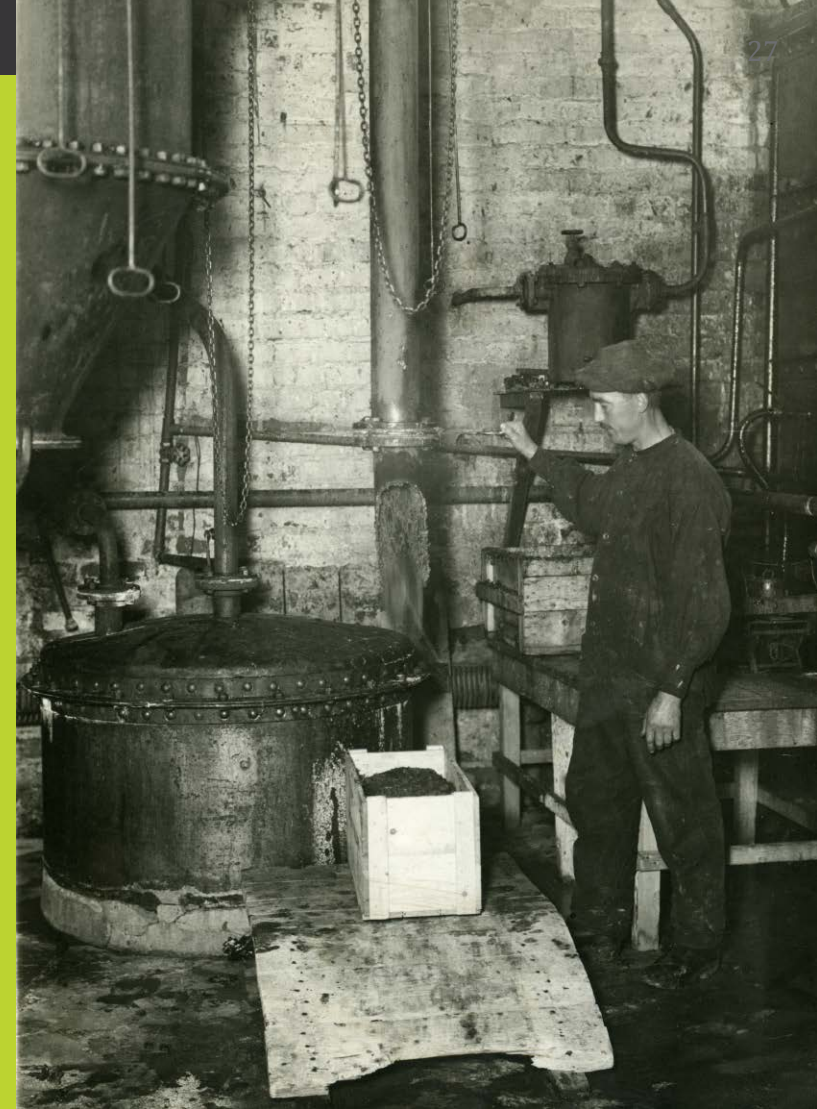
1873–1962
syntynyt Mikkeliissä

Emil oli itseoppinut valokuvaaja, joka kuvaajan toimen lisäksi työskenteli myös leipurina ja maalarina. Alkuvauhtia ammatilleen hän sai 1890-luvun lopulla muun muassa työskennellessään apulaisena helsinkiläisessä kuvaamo K. E. Ståhlbergissä. Kymin Helilässä Emil aloitti toimintansa vuonna 1902. Hän avioitui vuonna 1914 valokuvaaja Fanny Ståhlin kanssa ja yhdessä he kuvasivat henkilöitä ateljeessaan. Etenkin Emil tunnettiin taitavana pienten lasten kuvaajana. Hän tallensi kameralaan runsaasti myös ateljeen ulkopuolista maailmaa, kuten teollisuutta, maisemia ja rakennuksia. Emil liikkui polkupyörällä ja myöhemmin moottoripyörällä taltioidessaan ympäristöään. Suhosten tytär Meeri kouluttautui vanhempiensa alalle 1930-luvulla ja kuvaamon omistajaksi hän siirtyi vuonna 1950. Hän jatkoi vanhempiensa työtä aina vuoteen 1989 saakka.

EUDOKSIUS TENKANEN

1873–1955
syntynyt Pyhäjärvellä

Eudoksius aloitti ammattimaisen valokuvauksen vuonna 1895 asuinpaikkakunnallaan Käkisalmissa. Hän toimi ammatissaan myöhemmin Mikkeliissä, Kotkassa ja Helsingissä. Kotkassa Eudoksius työskenteli ainakin vuosina 1909–1914. On kahtalaista lehtitietoa siitä, missä hänen työskentelytilansa Kotkassa olivat. Toisen mukaan ne sijaitsivat Kapteeninkatu 13:n ja Aleksanterinkatu 21:n kulmauksessa Lyseon korttelissa ja toisen mukaan nykyisen Seurahuoneen paikalla Keskuskadulla eli vanhalla Aleksanterinkadulla. Eudoksius kuvasi niin henkilöitä, maisemia kuin miljöitäkin ja tunsikin kiinnostusta myös valokuvajournalismiin. Kerrotaan hänen saaneen kuvata jopa tsaari Nikolai II:n lomailua Langinkosken kalastusmajalla Kotkassa.

Löysää suopaa pakataan Enso-Gutzeitin Kotkan suopatehtaalla 1920-luvulla.

LAURI HAAPANIEMI

1881–1946

syntynyt Hauholla

Lauri toimi opettajana ja pappina Kotkan Haapasaaressa vuodesta 1912 vuoteen 1919. Tähän tehtävään astuessaan hän oli saaren ensimmäinen saarnaaja-opettaja ja tuolloin perheeseen kuuluivat vaimo Iida ja tytär Hilppa. Valokuvaus oli Laurin harrastus ja kuvia on säilynyt vuodesta 1905 lähtien. Laurilla oli käytössään tuon ajan mukaisesti palkkikamera ja kuvat tallentuivat lasinegatiiveille. Hän kehitti lasinegatiivit ja vedosti kuvat Haapasaaressa koulun lattian alla olevassa kellarissa. Lauri muutti perheineen vuonna 1919 Mikkeliin ja sieltä myöhemmin Hirvensalmelle, josta hän sai kirkkoherran viran. Hänen itse kuvaamiensa lasinegatiivien kokoelma seurasi mukana läpi elämän. Nykypäiviin asti onkin säilynyt satoja lasinegatiiveja, joista satakunta kertoo perheen Haapasaaressa ajoista.

Hilppa seisoo isänsä Laurin kädellä ja tilannetta seuraa Iida-äiti, Haapasaaressa 1913–1914.

1913–1914

Kuvan esittämät lapset aloittivat opintiansä Kotkan valmistavassa koulussa syksyllä 1922. Opettajat oikealta Anna Laurila ja Maiju Korppas.

URHO KARE (entinen Karell)

1891–1970

syntynyt Haminassa

Urho aloitti toimintansa vuonna 1915 Kotkassa Mariankatu 12:ssa, jossa hän työskenteli 15 vuotta. Tuolloin hän oli kuvaamon omistaja. Toisen kuvaamon hän perusti vuonna 1922 Karhulaan, Helilän kylään Vesivallintielle, jossa liike toimi aina vuoteen 1960 asti. Vuosina 1922–1930 Helilän ateljee oli Kotkan kuvaamon haaraliike. Urho oli oppinut ammattinsa vanhemmiltaan, jotka molemmat olivat valokuvaajia. Urho toimi myös viulistina mykän elokuvan aikakauden elokuvateattereissa ja kotkalaisissa ravintoloissa 25 vuoden ajan. Harrastuksenaan hänellä oli kilpaluistelu.

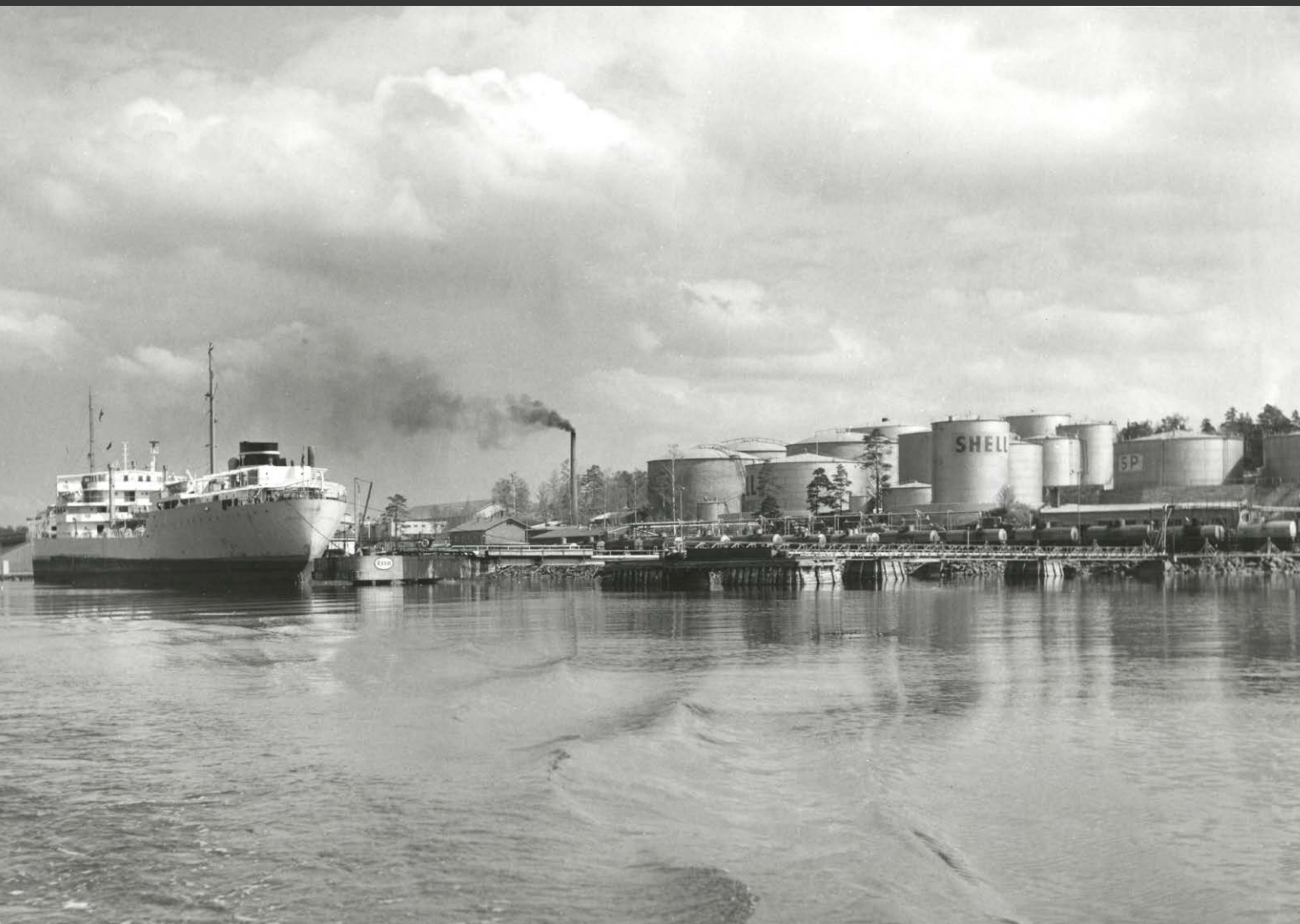
Funkkistyylinen Säästöpankin talo, joka valmistui vuonna 1939, oli Elimäen ensimmäinen kerrostalo. Rakennuksessa toimi myöhemmin myös sotasairaala. Kuvassa näkyvä villiviini on vuosien varrella kasvanut ja peittänyt alleen sanan: Elimäen.

AARNE ARI

1901–1977

syntynyt Haminassa

Aarnesta oli moneksi. Hän oli taidemaalari, autonkuljettaja, ajo-opettaja, tupakkatehtaan ja elokuvateatterin omistaja. Syntymäpaikan lisäksi hänen asuinkuntiaan olivat Helsinki ja Elimäki. Valokuvaamisen Aarne aloitti jo pikkupoikana 12-vuotiaana itse valmistamallaan kameralla. Myöhemmin Aarne toimi harjoittelijana valokuvaamo Nyblinillä ja tuolloin, vuonna 1919, hän perusti oman valokuvausliikkeen Elimäelle. Kutsumus taiteeseen vei hänet Helsinkiin, Suomen Taideyhdistyksen piirustuskouluun vuonna 1928. Osallistuessaan talvi- ja jatkosotaan hän tallensi kamerallaan sotilaselämän arkea. Sodan jälkeen hän perusti tupakkatehtaan ja elokuvateatterin Elimäelle vuonna 1948.

ANTTI SALONEN

1904–1960

syntynyt Nastolassa

Antti, taiteilijanimeltään Guni (1940–1945), oli ammatiltaan leipuri ja työskenteli Helsingissä. Kotkaan Antti muutti joko vuonna 1924 tai 1927. Siellä hän alkoi auttamaan valokuvaajaksi ryhtynyttä veljeään. Tämän luovuttua työstä, Antti jatkoi hänen toimintaansa. Hän oppi kuvaamisen käytännön kautta ja tavoitteenaan hänellä olikin mahdollisimman hyvät kuvat ilman ”kommervenkkejä”. Kaupparekisteriin yritys on merkitty vuonna 1928 ja tuolloin se sijaitsi osoitteessa Kirkkokatu 11.

Antin poika Matti kertoo: ”Isä elätti itsensä ja perheensä puistovalokuvauksilla ja postikorttikuvilla. Kiersimme 1930-luvulla ympäri maata kuvausretkillä hänen moottoripyörällään. Minä pikkupoikana istuin tankilla ja äiti takana.” Matti jatkoi vuoden 1960 jälkeen valokuvaajana isänsä yrityksessä ja noin vuonna 1965 hän muutti sen nimeksi Kuva Salonen.

Kotkan öljysatamaa mereltä käsin kuvattuna vuosien 1956 ja 1959 välillä. Nykyisin paikalla on Katariinan meripuisto.

EDVIN JOAS

1908–1997

syntynyt Pyhtäällä

Lähes koko työuransa Kotkan seudulla eri toiminna työskennellyt Edvin oli nuoruudessaan asti ollut kiinnostunut valokuvauksesta. Ensimmäisen laatikkokameransa hän osti 16-vuotiaana juoksupoikana ollessaan. Edvin pystyi kuitenkin toteuttamaan valokuvaukseen liittyvät haaveensa vasta jäätyään eläkkeelle. Hän kuvasi niin luontoa, maisemia, rakennuksia kuin ihmisiäkin. Kotilaboratoriossaan, jossa kylpyhuone ja eteinen saivat uuden roolin, hän vedosti kuvia myös niin sanotusti ”kikkailllen”. Kansainvälisiin näyttelyihin Edvin osallistui 57-vuotiaasta, vuodesta 1965, lähtien ja hänet palkittiin arvonimillä EFIAP ja PSA****. Tähdet merkitsevät kansainvälisesti korkeinta mahdollista näyttelykuvaajan arvoa. Vuonna 1986 Edvin valittiin vuoden kotkalaiseksi kulttuuripersoonaksi. Hän kuvasi vielä 80-vuotiaana, mutta ei enää osallistunut kansainvälisiin näyttelyihin huonontuneen näkönsä vuoksi.

Tällä The Washerwoman of the Basket -nimisellä kuvallaan Edvin osallistui kansainväliseen valokuvakilpailuun.

Harjun villatehdas Kymijoen rannalla
Valkealassa.

MAUNO MANNELIN

1910–1990
syntynyt Urjalassa

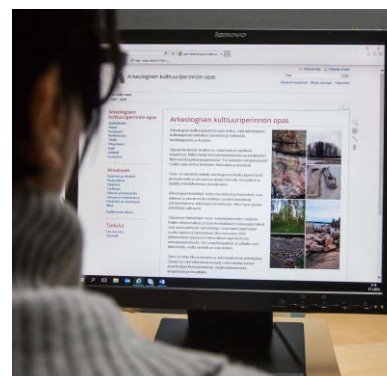
Maunon ollessa 17-vuotias perhe muutti Urjalasta Helsingin maalaiskuntaan vuonna 1927. Mauno aloitti työnsä muurarin apulaisena ja myöhemmin hän pääsi autonkuljettajaksi valokuvaamo Orthoon Helsingin Bulevardille. Siellä hän sai valokuvausalan alkuopintoja, minkä jälkeen hän ryhtyi itsenäiseksi yrittäjäksi vuonna 1930 Helsingissä. Vaimo Irene oli mukana työssä vuodesta 1933 lähtien ja pariskunta työskenteli yhdessä 57 vuotta. Ennen kuin Mauno teki varsinaisen uransa teollisuuskuvaajana, hän kierteli vaimonsa kanssa ympäri Suomea. Näillä matkoilla Mauno kuvasi eri kohteita, kuten maaseudun arkkitehtuuria, tivolin asiakkaita ja maisemapostikortteja. Irene piti kukkakauppaa valokuvaamon yhteydessä 40 vuotta. **T**

ARKEOLOGISEN KULTTUURIPERINNÖN OPAS - TIETOPAKETTI MENNEISYYDESTÄMME

Arkeologisen kulttuuriperinnön opas on Museoviraston hanke, jossa yhteistyössä yliopistoissa, maakuntamuseoissa ja vapaina tutkijoina toimivien arkeologien kanssa määritellään ja kuvataan suomalaista arkeologista kulttuuriperintöä sekä esitellään, millaisista kohdetyypeistä se koostuu. Tavoitteena on, että sivusto toimii konkreettisenä apuvälineenä asiantuntija- ja viranomaistyössä mutta myös kaikkien arkeologiasta kiinnostuneiden tietopankkina. Opas julkistettiin keväällä 2017.

Arkeologisen kulttuuriperinnön oppaassa kuvaillaan, miltä arkeologiset kohteet näyttävät maastossa. Lisäksi se kertoo kohteiden historiasta ja taustoista. Oppaan avulla voi tunnistaa, mitkä merkit kertovat esimerkiksi kivikautisesta asuinpaikasta tai miten löydetään jälkiä muinaisesta pellonraivaamisesta tai sotilaiden leiripaikasta.

Julkaisu on suunnattu ensisijaisesti arkeologisen kulttuuriperinnön ja sen suojelun kanssa työskenteleville. Opas vastaa myös maankäytön suunnittelun tarpeisiin kunnissa, kuntayhtymissä ja yrityksissä. Lisäksi oppaan toivotaan tavoittavan arkeologiasta kiinnostuneet harrastajat ja toimivan heidän tietopankkinaan. Tavoitteena on myös lisätä yleistä tietämystä arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ja sen suojelusta. Koska tarkoituksena on palvella mahdollisimman laajaa lukijakuntaa, tekstin selkeyteen ja yleistajuisuuteen on kiinnitetty paljon huomiota. ►►

Arkeologisen kulttuuri-
perinnön opas löytyy helposti
Internetin hakukoneilla.

Kuva: Helena Ranta, Museovirasto.

*“Julkaisu on suunnattu
ensisijaisesti arkeologisen
kulttuuriperinnön
ja sen suojelun kanssa
työskenteleville.”*

Helena Ranta

Helena Ranta on Kymenlaakson arkeologisen kulttuuriperinnön viranomais- ja suojelutoiminnasta vastaava intendentti Museoviraston Itä- ja Pohjois-Suomen kulttuuriympäristöpalveluissa. Hän toimi Arkeologisen kulttuuriperinnön opas -hankkeen projektipäällikkönä vuosina 2014–2017.

Kotkan Höyterinpohjan kalliolla on paljon pronssikautisia hautaröykkiöitä ja muitakin kivirakenteita.

Kuva: Helena Ranta, Museovirasto.

Opas on toteutettu wikisivustona, jotta sen jatkuva ja avoin päivittäminen ja täydentäminen ovat mahdollisia. Tekstit ovat syntyneet useiden kirjoittajien yhteistyönä. Opasta on ollut tekemässä runsaat 70 henkilöä; mukana on ollut Museovirastossa, Metsähallituksessa, maakuntamuseoissa ja yliopistoissa työskenteleviä arkeologeja sekä vapaita tutkijoita. Jatkossa oppaan sisältöä tullaan täydentämään uusien arkeologisten inventointien ja kaivausten sekä tutkimustiedon perusteella. Toiveissa on interaktiivisuus tämän oppaan ja muinaisjäännösrekisterin kesken. Tämä tulee mahdollistamaan muun muassa sen, että oppaan sivuille saadaan ajantasaisia karttoja eri muinaisjäännöstyyppien levinneisyydestä. »

Kouvolan Ranta-Uttiin on välirauhan aikana pystytetty panssarivaunun estekiviä.

Kuva: Helena Ranta, Museovirasto.

Virolahden Pyterlahden louhoksesta ovat peräisin muun muassa Pietarin lisäkirkon graniittipylväät.

Kuva: Helena Ranta, Museovirasto.

Museoviraston ylläpitämään valtakunnalliseen muinaisjäännösrekisteriin on Kymenlaakson osalta kirjattu yli 2 000 arkeologista kohdetta. Maakunnalle tyypillistä kulttuuriperintöä ovat sotahistoriaan liittyvät rakenteet. Viime vuosisadalla rakennettuja taistelukaivantoja ja muita linnoituslaitteita voi havaita maastossa paljon. Vanhempaa linnoittamista edustavat 1700-luvun loppupuolella rakennetut Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmään kuuluvat kohteet, kuten Kouvolan Utti tai Kotkan Kymnlinna. Kymenlaakson rannikon ja saariston rantakallioilla taas on paljon pronssikauteen ajoittuvia hautaröykkiöitä. Eri puolilta maakuntaa löytyvät hiilimiilujen ja tervahautojen jäännökset ja esimerkiksi Virolahden seudulla sijaitsevat vanhat kivilouhokset kertovat elinkeinojen harjoittamisesta. Kymenlaakson arkeologisten muinaisjäännösten joukossa on paljon myös eri-ikäisiä asuinpaikkoja: vanhimmat, nykyisin sisämaasta löytyvät kohteet liittyvät kivikautisen pyyntiväestön asumiseen ja oleskeluun. Monilla edelleen asutuilla kylillä on keskiaikaiset juuret. Näistä kaikista ja monista muistakin arkeologisista paikoista löytyy tietoa Arkeologisen kulttuuriperinnön oppaasta.

Oppaan tekstit on kirjoitettu tiiviiseen muotoon, mikä tarkoittaa sitä, että paikallisiin erityispiirteisiin ei ole ollut mahdollista kiinnittää huomiota kuin poikkeustapa-uksissa. Kymenlaakson kiinteisiin muinaisjäännöksiin ja arkeologiseen kulttuuriperintöön pääsee kätevimmin tutustumaan Museoviraston ylläpitämän Kulttuuriympäristön palveluikkunan kautta. Sieltä löytyy tietoa muun muassa kohteista, jotka on tallennettu valtakunnalliseen muinaisjäännösrekisteriin. Kulttuuriperinnön palveluikkuna yhdessä Arkeologisen kulttuuriperinnön oppaan kanssa tarjoavat tuhdin tietopaketin maakunnan menneisyydestä. **T**

*“Muinaisjäännösrekisteriin on
Kymenlaakson osalta kirjattu
yli 2 000 kohdetta.”*

LÄHTEET

[Arkeologisen kulttuuriperinnön opas.](#)

[Kulttuuriympäristön palveluikkuna.](#)

[Niukkanen, Marianna 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset: tunnistaminen ja suojelu. Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.](#)

Hiilimiilun jäännökset erottuvat maastossa yleensä loivina, alle metrin korkuisina kumpuina. Miiluja Kotkan Mussalossa.

Kuva: Helena Ranta, Museovirasto.

1700–1800-luvun vaihteessa rakennetusta Kotkan Redutti Tiutisesta, pienestä linnakkeesta, on säilynyt ainoastaan keskiosat ja osia vallihaudasta. Ulkovarustukset ovat lähes kokonaan hävinneet alueen myöhemmässä maankäytössä.

Kuva: Helena Ranta, Museovirasto.

Tilanne ennen kunnostusta
talvella 2016.

Kuva: Antti Halonen.

Kirsi Toivonen

Kirsi Toivonen on rakennustutkija Kymenlaakson museossa. Hänen vastuulleen kuuluu rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen viranomaistehtävät Kymenlaakson alueella.

KAIPIAISTEN ASEMAN KAIVO UUTEEN KUKOISTUKSEEN MUSEOVIRASTON TUELLA

Saimme museoon keväällä 2016 yhteydenoton Kaipiaisten Lions Clubilta, tietäisimmekö kuka omistaa Kaipiaisten asemapuiston yhteiskaivon, koska he halusivat korjata sen. 1800-luvun lopulta oleva kaivon suojarakennus olikin todella kurjassa kunnossa, keilakatto oli romahtamis-
pisteessä ja seinät olivat osin jo kompostia. Seuraava kova lumitalvi olisi luultavasti kaatanut
koko kaivon. Oli viimeiset hetket korjata se. Emme museossa osanneet kertoa kuka kohteen
omistaa, mutta pidimme korjaamista kuitenkin erittäin hyvänä ajatuksena.

Kaipiaisten asema on rakennettu 1870-luvulla Pietarin radan varteen. Asemalla junat odottivat
ja tasasivat Pietarin ja Helsingin välistä aikaeroa. Asemarakennuksen molemmin puolin kulkivat
raiteet, joten eri suunnista tulevien junien matkustajien oli kätevää tulla asioimaan asemalle.
Tällaista asemamallia kutsutaan saariasemaksi, ja se on poikkeuksellinen rataverkossamme.
Kaipiaisten asema-alue oli loiston vuosinaan paljon nykyistä laajempi. Rakennuksista on jäljellä
enää vain osa, asemastakin on viety puolet 1920-luvulla Uttiin palaneen aseman tilalle. ►►

Asema-alueella on kuitenkin edelleen jäljellä rakennustyyppejä, joita ei ole säilynyt muualla rataverkkomme varrella.

Rautateitä rakennettiin keskusjohtoisesti ja rakennukset tehtiin usein käyttäen hyväksyttyjä tyyppipiirustuksia, kuten Kaipiaisten aseman kaivon suojarakennuksessa. Vastaavilla piirustuksilla tehty kaivo on myös muun muassa Kouvolassa. Keilakattoisen rakennuksen seinäpinnoille ilmettä antavat kulmittain asetetut rimat ja yksinkertaiset puuleikkaukset niin seinässä kuin kattoa kannattelevissa konsoleissa. Asema-alueen rakennukset on Museoviraston inventoinnissa katsottu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Museoviraston ylläpitämä kohdelista antaa alueellisesti, ajallisesti ja tyypeittäin monipuolisen kokonaiskuvan maamme rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä. Kohteisiin voi tutustua Museoviraston verkkosivuilla ositteessa www.rky.fi.

Lions Club hankki luvat kaivon korjaamiseen sekä haki siihen Museoviraston entisöintiavustusta, joka heille myönnettiin. Korjaustyöt alkoivat alkukesästä 2017, jolloin kaivon lahonneet puuosat korjattiin, katto kunnostettiin ja rakennus maalattiin keltaisella keittomaalilla. Allekirjoittanut toimii Kymenlaakson museossa rakennustutkijana ja työhöni kuuluu entisöintiavustusten käytön valvonta. Elokuussa kaivo oli siinä kunnossa, että voitiin pitää lopputarkastus tehdyistä töistä. Kaivon katolla ollut peltinen kyltti päätettiin poistaa, mutta säilyttää kuitenkin kaivon sisällä. Kyltin teksti oli ruosteen takia täysin lukukelvoton ja vastaavaa mallia ei tullut vastaan kyselyistä huolimatta.

Juhlistaakseen kaivon kunnostusta Lions Club Kaipiainen järjesti asemapuiston viralliset avajaiset 25.8.2017. Kouvolan asemalta oli järjestetty mahdollisuus päästä paikalle höyryjunalla nro 1009. Toistasataa uteliasta omalta kylältä ja Kouvolasta oli paikalla tutustumassa korjattuun kaivoon ja rautatieaseman seutuun.

Kaivo on siis korjattu entiseen kukoistukseensa ja alkuperäiseen käyttöönsä. Hyvää työtä Lions Club Kaipiainen!!

*“Kaivon lahonneet puuosat
korjattiin, katto kunnostettiin
ja rakennus maalattiin.”*

Yleiskuva kaivosta ja sitä ympäröivästä puistosta.

Kuva: Kirsi Toivonen, Kymenlaakson museo.

Vesi tutkittiin ja se täyttää talousveden vaatimukset.

Kuva: Kirsi Toivonen, Kymenlaakson museo.

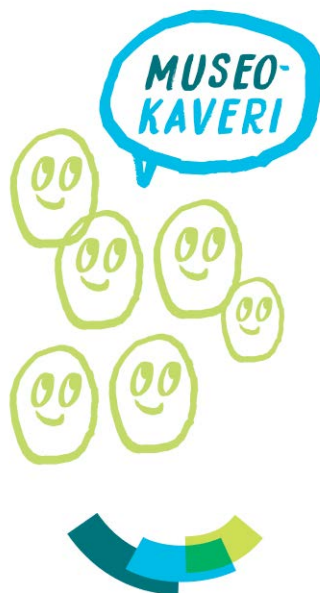

Kunnostettu kaivo elokuussa 2017.

Kuva: Kirsi Toivonen, Kymenlaakson museo.

Annika Utriainen

Annika Utriainen toimii Merikeskus Vellamossa asiakaspalvelusta ja asiakaskokemuksesta vastaavana kehittämisspäällikkönä. Hän koordinoi Vellamossa vapaaehtoistyötä ja Museokaveri-toimintaa.

MERIKESKUS VELLAMO

MUSEOKAVERIN KANSSA VELLAMOON!

Merikeskus Vellamossa vuoden 2017 alussa aloittaneet Museokaverit ovat tuoneet vuoden aikana museokäynnille jo 300 vanhusta ja heidän avustajaansa. Paras palaute on ollut vanhuksen vastaus kysymykseen, millainen päivä oli ollut: "Vuoden paras päivä." Painokkaasti pyörätuolista. Palaute vuoden parhaasta päivästä kertoo museokaveritoiminnan luonteesta: tavoitteena on auttaa museokokemusten ääreen sellaisia ihmisiä, joiden ei muuten tulisi lähdettyä kulttuurin pariin. Kiittävä palaute antaa paljon myös vapaaehtoistyötä tekeville Museokaverille: "Tuntuu hyvältä, kun vanhusten ryhmät saapuvat ja lähtevät iloisina ja virkistyneinä kotiin."

Museokaverit ovat Merikeskus Vellamon perehdyttämiä vapaaehtoisia, jotka ovat itse innostuneita Vellamon tarjoamista kokemuksista. Toistaiseksi valtaosa Museokavereiden museoon saattamista ihmisistä on ollut laitoksissa asuvia tai erilaisiin ryhmiin osallistuvia vanhuksia, mutta kuka tahansa yksittäinenkin henkilö voi tilata museokäynnilleen Museokaverin. Museokaverin seura on maksutonta, mutta vierailulla tulee varautua Vellamon normaaleihin pääsymaksuihin – tai vaihtoehtoisesti hyödyntää Vellamon aina ilmaisia keskiviikkoiltoja.

Museokaveri-toimintaa koordinoi Vellamon ystävät ry.

Palvelutalo Koskenrinteen asukkaita Vellamossa
museokavereiden saattamina keväällä 2017.

Kuva: Palvelutaloyhdistys Koskenrinne ry.

Haluaisitko tulla Vellamoon, mutta yksin lähteminen tuntuu tylsältä tai vaikealta? Tai kaipaisitko toisen aikuisen avuksesi lähtiessäsi lasten kanssa museoon? Sitä varten on Museokaveri. Hän tulee seuraksi, avustaa tai opastaa sinut Vellamoon.

Toimi näin:

1. Ota yhteyttä Merikeskus Vellamoon: 040 350 0497 tai info@merikeskusvellamo.fi.
2. Kerro museokäyntisi ajankohta.
3. Museokaveri soittaa sinulle. Sopikaa missä ja milloin tapaatte.
4. Tervetuloa Vellamoon!

Museokaverin seura on maksutonta.
Merikeskus Vellamon pääsymaksu 10/6 €, alle 18-vuotiaat maksutta.
Ke 17–20 vapaa pääsy.

Yrjö Kaukiainen

Yrjö Kaukiainen on Helsingin yliopiston Euroopan historian, sitä ennen talous-historian, professori emeritus. Hänen erikoisalojaan ovat merihistoria, väestö-historia ja Vanhan Suomen historia.

lisakirkon pylväiden louhintaa Pyterlahdessa vuonna 1829 tehdyn venäläisen piirroksen mukaan. Keskellä näkyy neljä pyöristettyä pilaria.

Kuva: P. D. Sver..., Historian kuvakokoelma, Museovirasto.

GRANIITTIA PIETARIIN

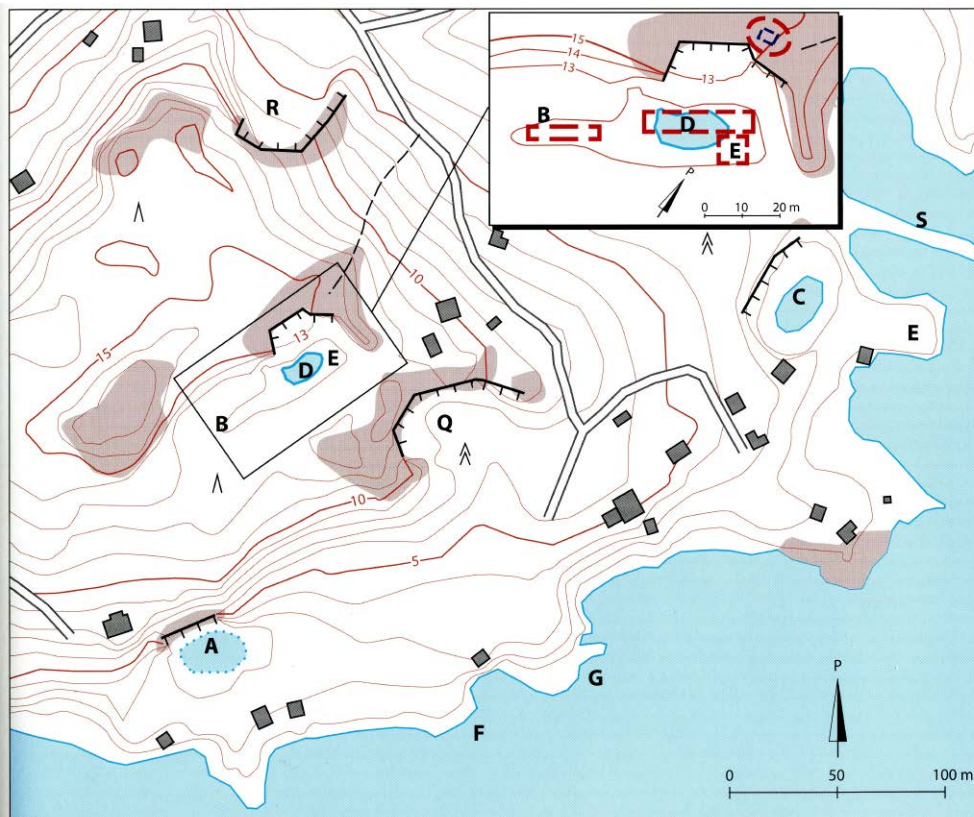
Fjodor Dostojevskin mukaan Pietari on rakennettu suomalaiselle suolle suomalaisesta kivistä. Nevan hiekkaisen suiston leimaaminen suomalaiseksi suoksi ei tosin ole kovin osuvaa. Sen sijaan vielä tänä päivänä Pietarin historiallisessa keskustassa on paljon mahtirakennuksia, joissa on käytetty Suomen puolelta tuotua graniittia ja jopa marmoria. Arkisemmissä yhteyksissä, Nevan ja kanavien rantamuuureissa ja vanhojen rakennusten kivijaloissa, on taas punertava graniitti yleisin rakennusmateriaali.

Ennen 1700-luvun puoliväliä suomalaista kiveä ei kuitenkaan Pietarissa näkynyt. Ensinnäkin kaupunki oli suurimmaksi osaksi puuta: kivi- tai tiilirakennuksia oli, muutamaa kirkkoa

lukuun ottamatta, vain Amiraliteetin saarella ja Nevski prospektin luoteispäässä, Suuren Nevan vastarannalla Vasiljevski Ostrovin itäpäässä sekä Pietari-Paavalin linnoituksessa. Niissä käytetty kiviaines oli pääasiassa inkerinmaalaista kalkkikiveä, jota tuotiin joko Laatokan rantamaalta Putilovista tai sisämaasta Pudostista. Huokoista ja pehmeää kalkkikiveä oli helppo muotoilla, mutta se kesti huonosti pohjoista ilmastoa. Esimerkiksi Talvipalatsin katolla olleet kymmenet kuvapatsaat jouduttiin korvaamaan muutaman vuosikymmenen jälkeen uusilla, ja monissa rakennuksissa kivijalat alkoivat lohkeilla. ➤

Venäläiset olivat tutustuneet kovaan suomalaiseen kiveen viimeistään 1730-luvulla, kun Viipuriin rakennettiin Pyhän Annan linnoitusta. Ensimmäinen varma tieto graniitin tulosta Pietariin on kuitenkin vasta Katariina II:n hallituskaudelta, vuosilta 1763–1768, jolloin vanhat Nevan rannan puupaalutukset Talvipalatsin edessä ja Talvikanavassa korvattiin suurista graniittilohkareista rakennetulla muurilla. Tämän jälkeen rakennettiin myös Moikan, Katariinan kanavan ja Fontankan rannat, ja vuoden 1800 tienoilla Suuren Nevan mahtava rantamuuri ulottui Fontankan suulta Englantilaisen rantakadun länsipäähän.

Rantamuurien rakentaminen jatkui keskeytyksettä ensimmäiseen maailmansotaan asti, ja niihin upposi vuosittain tuhansia kuutiometrejä kiveä. Tätä kivivirtaa hyödynnettiin myös muussa rakentamisessa: graniitti syrjäytti jo 1700-luvun jälkipuolella kalkkikiven rakennusten perustuksissa. Myös linnoituksissa sitä alettiin käyttää viimeistään 1780-luvulla. Silloin Pietari-Paavalin kalkkikivimuureja ruvettiin päällystämään sileiksi hiotuilla graniittipaasilla, ja samoihin aikoihin myös Kronstadtin vanhimmassa linnakkeessa, Kronslotissa, vanhat maalla täytetyt hirsisalvosmuurit korvattiin kivisillä. Seuraavalla vuosisadalla koko merilinnoitus rakennettiin uuteen uskoon, ja tässäkin työssä suomalainen graniitti oli tärkein rakennusmateriaali aina 1800-luvun loppuun, kunnes betoni korvasi luonnonkiven.

Nykykartta Pyterlahden louhosalueesta. Yksittäiset louhokset ja laituriin paikat on merkitty samoin kirjaintunnuksin kuin Montferrandin kartassa: A, B ja C = lisäkirkon pylväiden louhintapaikat; D = Aleksanterin monoliitin ja E = ensimmäisen jalustakiven louhintapaikka; F = lisäkirkon pylväiden laivauslaiturit. Lisäksi tähän karttaan on merkitty kaksi myöhempää louhosta: Q, joka toimi ainakin 1860-luvulla ja R = aivan 1900-luvun alussa aloitettu Hevonniemen uudempi louhos, josta johti lastausrata laiturille S. Suurimittakaavaisempi detaljikartta kuvaa monoliittilouhoksen seutua. Syvin louhos pohja näyttää sijainneen 12 metrin korkeuskäyrän rajaaman notkelman alueella. Sen leveämpään päähän on mittakaavaa antamaan piirretty monoliitin ja jalustakiven aihoiden ääriviivat (punaiset katkoviivat). Notkelman kapeampi pää osoittaa lisäkirkon pylväiden B-louhoksen koillisosaa; mittakaavan antajaksi on karttaan piirretty suuren portaalipilarin ääriviivat.

Kartta: Kauko Kyöstiö.

*“Fjodor Dostojevskin
mukaan Pietari on
rakennettu suomalaisesta
kivestä.”*

Melko pian graniitti ilmestyi myös monumentaalirakennuksiin. Tässä suhteessa edelläkävijänä oli Katariina II:n 1768–1785 rakennuttama Pietarin ensimmäinen uusklassinen palatsi, Marmoripalatsi. Siinä tosin punaista graniittia käytettiin vain pohjakerroksen verhoiluun, kun taas muu julkisivu oli marmoria. Suunnilleen samanaikainen oli myös Pietari-Paavalin linnoituksen graniitista muotoiltu Nevan portti. Käytännössä vaaleat sävyt, marmori ja kalkkikivi, hallitsivat kuitenkin vielä pitkään palatsien ja kirkkojen julkisivuja. Niinpä esimerkiksi Katariina II:n hallituskaudella aloitettu, järjestyksessä kolmas lisäkirkko oli tarkoitus päällystää kokonaisuudessaan marmorilla, ja vuonna 1811 valmistuneen Kazanin katedraalin komea pylväikkö ja ulkoseinät ovat Pudostin kalkkikiveä. Kuitenkin myös marmorirakennuksiin käytettiin usein suomalaista kiveä, sillä Ruskealasta oli 1760-luvulla löydetty huomattava marmoriesiintymä, ja aluksi sen koko tuotanto määrättiin lisäkirkon työmaalle.

Punaisen graniitin suuruudenaika koitti 1820-luvulla. Enteitä siitä voi kyllä nähdä jo Kazanin katedraalissa, sillä sen sisustaa hallitsee 56 kiillotettua yli kymmenmetristä pilaria, jotka oli louhittu Viipurin Sorvalinsaarelta ja Virolahden Hailniemestä. Vielä suurempia, ►►

17 metriä pitkiä ja yli kaksi metriä paksuja pylväitä ryhdyttiin louhimaan Virolahdella kesällä 1819, kun torsoksi jäänyttä kolmatta lisakinkrikkoa ryhdyttiin rakentamaan uudelleen ranskalais-syntyisen arkkitehdin Auguste de Montferrandin johdolla. Hänen suunnitelmassaan nuo jättiläispilarit – yhteensä 48 kappaletta – tulivat kirkon ulkosivujen neljään portaaliin, ja niitä täydensi vielä 64 pienempää, suurta kupolia ja neljää kulmatornia kannattelevaa sekä kirkkosalin ikkunoita reunustavaa pylvästä. Lisäksi vaalean-harmaita marmoriseiniä elävöitti punertavan kivijalan lisäksi graniittivyö, joka kiersi kirkkoa päätykolmioiden alapuolella.

Suuret, lähes 150 tonnia painavat portaaliympylvää herättivät tavatonta huomiota: sen aikaisten tietojen mukaan koko maailmassa oli vain yksi vähän kookkaampi, yhdestä ainoasta kivistä hakattu pilari, niin sanottu Pompeiuksen pylväs Aleksandriassa. Niinpä myös lisakirkon pylväiden pystyttämisestä, joka toteutettiin miesvoimin taljojen ja vintturien avulla, muodostui suuri näytelmä. Kun ensimmäistä pylvästä ryhdyttiin nostamaan maaliskuussa 1828, itse tsaari Nikolai I kunniotti tilaisuutta läsnäolollaan, ja hän oli paikalla myös elokuussa 1830, kun viimeinen portaaliympyläs saatiin pystyyn. Kuten tunnettua, itse kirkko valmistui vasta lähes 30 vuotta myöhemmin.

Jo vähän ennen lisakirkon portaalien valmistumista Augustin de Montferrand oli ryhtynyt vielä kunnianhimoisempaan pylväshankkeeseen. Talvipalatsin eteen, Palatsiaukion keskelle ryhdyttiin suunnittelemaan muistomerkkiä vuonna 1825 kuolleelle Aleksanteri I:lle. Tällöin ►

Näkymä Aleksanterin pylvään nostosta. Kuvassa näkyvät lavalle sotilaalliseen järjestykseen ryhmitetyt käymäkelat miehistöineen. Kaikkein arvokkaimmat vieraat, keisari keskellä, istuvat tuoleilla kuvan oikeassa alareunassa.

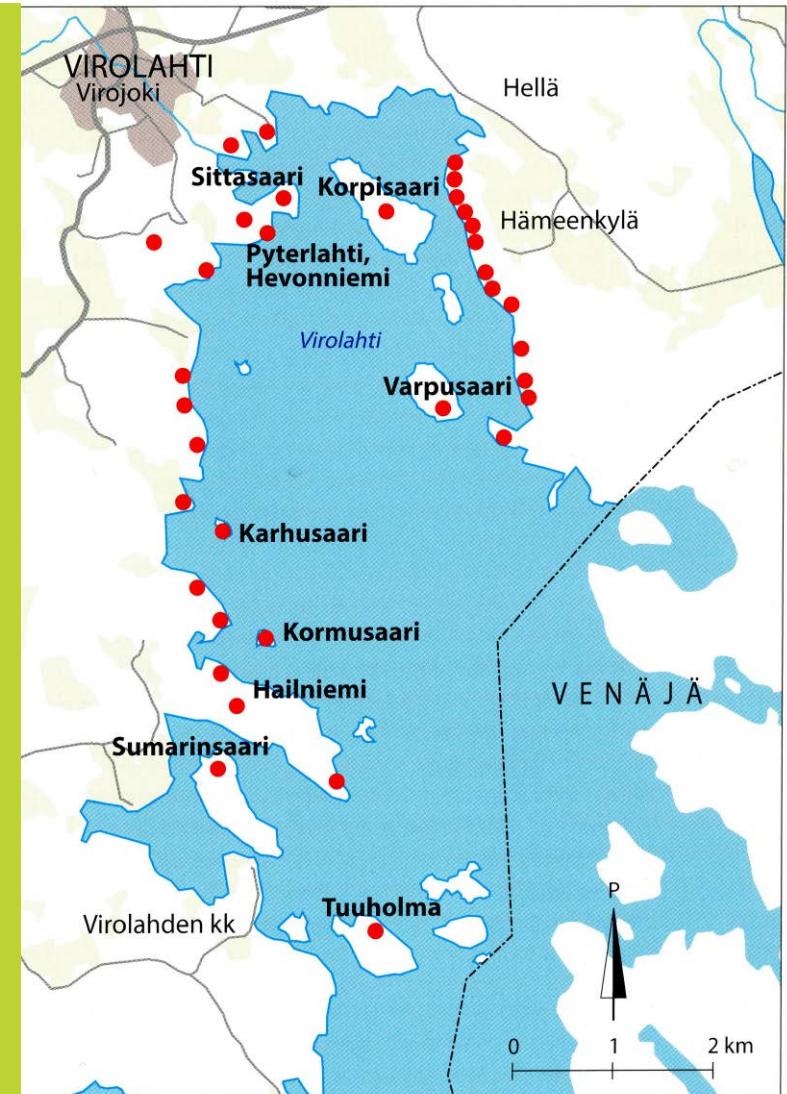
Kuva: [Montferrand, Auguste Ricard de, 1836: Plans et détails du monument consacré à la mémoire de l'empereur Alexandre. – ouvrage dédié à sa majesté l'empereur Nicolas Ier.](#)

Montferrand ehdotti, että paikalle pystytettäisiin vielä lisakirkon pilareita suurempi yhdestä kivistä hakattu pylväs, maailman suurin monoliitti, ja vuoden 1829 lopulla Nikolai hyväksyi hänen ehdotuksensa.

Louhintatyöt alkoivat Virolahden Pyterlahdessa kesällä 1830, ja noin 15 kuukauden aherruksen jälkeen pylvään neliskulmainen, lähes 30 metriä pitkä ja yli 700 tonnia painava aihio saatiin kiilattua irti emäkalliosta. Tämän jälkeen suuri joukko kivenhakkaajia ahersi vielä kuusi kuukautta muotoillessaan lohcareen pyöreäksi pilariksi, ja kesä–heinäkuun vaihteessa se kuljetettiin varta vasten rakennetulla proomulla Pietariin. Tämän jälkeen 150 miestä ryhtyi hiomaan ja kiillottamaan pylvästä, ja Aleksanteri Nevskin päivänä, 30.8./11.9.1832, se nostettiin noin kymmenen metriä korkealle jalustalleen. Tämä tapahtuma oli vielä suurempi spehtaakki kuin lisakirkon pylväiden pystytys: sitä seurasi keisarin ja kutsuvieraiden lisäksi yksin Palatsiaukiolla yli 10 000 henkeä. Jättiläispylvään nostamiseen tarvittiin 60 taljaa ja vintturia, niitä vääntämään paikalle oli tuotu 1 800 sotilasta ja matruusia, ja muissa tehtävissä oli vielä noin 400 työläistä. Kaikki sujui onnellisesti, ja vajaassa kahdessa tunnissa kolonni nousi jalustalleen. Tämän jälkeen kuvanveistäjät ja pronssinvalajat valmistivat vielä jalustan korkokuvat ja huipun kuusi metriä korkean enkelin, ja vasta kun ne olivat paikallaan, tapahtui muistomerkin virallinen vihkiminen Aleksanteri Nevskin päivänä 1834.

Yleisessä tietoisuudessa nämä mahtavat muistomerkit ovat jättäneet varjoonsa arkisemmat graniitit – todellisuudessa ne kuitenkin edustavat vain valtavan kivivuoren ylintä huippua. Kuinka paljon Kaakkois-Suomesta kaiken kaikkiaan tuotiin graniittia ja marmoria Pietariin, ei pystytä laskemaan. Jonkinlaisia viitteitä antaa se, että nyky-Virolahden alueella olleista kymmenistä louhoksista on arvioitu kiveä viedyn toista miljoonaa kuutiometriä. Hyvin paljon graniittia louhittiin myös nykyrajan takaa Viipurinlahden rannoilta sekä Pohjois-Laatokan kalliosaarista ja -niemistä, ja marmorinviennistä kertovat puolestaan veden täyttämät kuilut ja onkalot Ruskealassa. **T**

Yleiskartta Virolahden Rautalanselän alueen vanhoista, ennen ensimmäistä maailmansotaa aloitetuista, louhoksista. Yksittäisiä louhoksia kuvaavat punaiset pallot on sijoitettu kartalle Johanna Enqvistin vuonna 2007 suorittaman Virolahden historiallisten muinaisjäännösten inventoinnin mukaan. Vain sellaiset louhokset, jotka ovat toimineet viimeistään 1830-luvulla, on nimetty. Nimeämättömät louhokset ovat siis tätä nuorempia.
Kartta: Kauko Kyöstiö.

“Virolahden alueella olleista louhoksista on arvioitu kiveä viedyn toista miljoonaa kuutiometriä.”

SÄLEITÄ

HANNE VAINIKKA

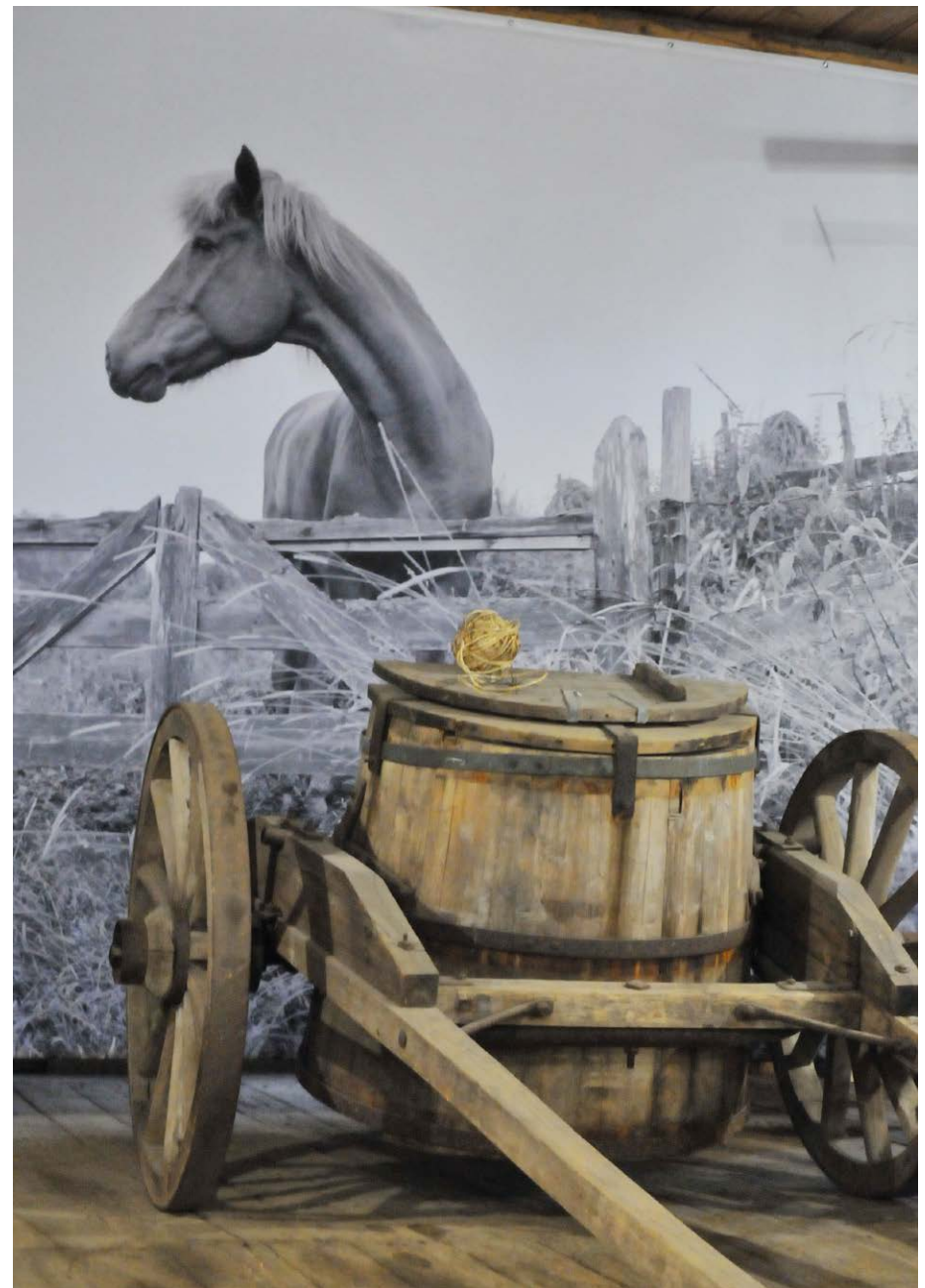
KEISARIN KULKUPELISTÄ SAVIREKEEN

Virolahtelaishartano Harjun Hovin yli satavuotiaaseen kalustovarastoon avattiin heinäkuussa 2017 uudistettu hevosajoneuvomuseo Kiessi. Kiessimuseo on kotiseutuneuvos Risto Rahkosen keräilyharrastuksen tulos. Museon kokoelmissa on noin 80 hevosajoneuvoa tai -työvälinettä.

Tarinallinen näyttely esittelee hevosen roolia maanviljelyksessä ja metsätöissä sekä valottaa suomalaisen raviurheilun historiaa. Kävijä saa myös katsauksen seudun historiaan, Harjuun, Kuninkaantiehen ja Virolahden keisarilliseen menneisyyteen. Avainasemassa ovat kuitenkin hevosajoneuvot, yksinkertaisista purilaista umpivaunuihin. Aikanaan tyylikkäämmät ajohevoset ja vaunut erottivat aatelin rahvaasta. Museon erikoisuus ovat tsaarin rillat, joilla on kyyditty 1900-luvun alussa tsaari Nikolai II:ta. Pienin esine on maatalan töissä käytetty savireki.

Näyttely kunnioittaa vuonna 2017 itsenäisyyttään juhlinutta 100-vuotista Suomea ja suomenhevosen 110-vuotista taivalta. Näyttelyn uudistamisen yhteydessä entisen kalustovajan ylimpään kerrokseen toteutettiin monitoimitila Vintti tapahtumille, juhlille ja konserteille.

Uudistushankkeesta vastasivat Harjun Oppimiskeskus, työryhmä ja talkoolaiset. Hanketta on tukenut Leader Sepra ry. Manner-Suomen Maaseudun Kehittämishajelmasta 2014–2020.

Kiessi esittelee hevosvetoisia työvälineitä ja ajoneuvoja kyntöauroista ajelurekiin ja kieseihin sekä välittää tietoa hevosmiestäidosta ja ajasta, jolloin työt tehtiin hevosvoimin.

Kuva: Hanne Vainikka, Harjun Oppimiskeskus.

SÄLEITÄ

MARJA SALMIJÄRVI

KYMENLAAKSON MUSEO 90 VUOTTA!

Kymenlaakson museo vietti syntymäpäiviään marraskuussa 2017. Tuolloin tuli kuluneeksi 90 vuotta siitä, kun joukko kotkalaisia herroja perusti Kymenlaakson museoseuran. Päivää juhlistaaksemme järjestimme Laaksopäivän 11.11.2017, ja ohjelmassa oli muun muassa seminaari, designtori, opastuksia ja tietysti kakkukahvit. Juhlaväkeä oli reilut 300.

Designatorilla oli myynnissä kymenlaaksolaisten kädentaitajien töitä.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

Ylen toimittaja Juulia Tillaus haastattelemassa Pentti Suomalaista Vartiomoottorivene 11:n kannella. Haastateltava kertoi muun muassa siitä, kuinka hänen yhteysalus Sunila-II:n päällikkönä puolustusvoimien huoltoajoa hoitanut isänsä kuljetti vuonna 1942 pientä Pentti-poikaansa mukanaan merellä varmistukseksi, ettei ainakaan koko perhe kuolisi pommituksissa.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

Runohetki Vellamon aulassa. Esiintymässä Petri Pietiläinen.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

Näkymä Lasia kaikille – Karhula 1889–2009 -näyttelyyn.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

Yksi merkittävä osa Laaksopäivää oli Haiseva menneisyys, tuoksuton tulevaisuus? -seminaari, jossa tarkasteltiin kymenlaaksolaisuutta. Seminaarin juonsi Antero Kekkonen ja puhujina oli muun muassa Kymenlaakson osakuntalaisia.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

SÄLEITÄ

MARJA SALMIJÄRVI

JUHA VAINIOSTA VUOSISADAN KYMENLAAKSOLAINEN

Juha Vainio valittiin ylivoimaisella äänivyöryllä vuosisadan kymenlaaksolaiseksi alueen museoiden toteuttamassa yleisöäänestyksessä. Ääniä annettiin kaikkiaan 621 ja Vainio sai niistä peräti 247. Toiseksi tuli Toivo Pekkanen 32 äänellä ja kolmanneksi Veikko Lavi 23 äänellä. Yleisö sai äänestää ketä tahansa, ja äänet jakautuivatkin kaikkiaan 161 eri henkilölle.

Äänestys liittyi kahdentoista kymenlaaksolaisen museon yhteisesti toteuttamaan Kasvoja Kymenlaaksosta -näyttelyyn, jossa itsenäisyyden juhluvuoden 2017 kunniaksi nostettiin esiin yhteensä sata henkilöä maakunnan historiasta. Mukaan valittiin niin arjen ahertajia kuin vaikuttajapersooniakin, joita kaikkia yhdisti Kymenlaakso synnyin- tai asuinpaikkana. Nämä jo edesmenneet henkilöt ovat vaikuttaneet maakunnassa Suomen itsenäisyyden aikana.

Äänestys toteutettiin Merikeskus Vellamossa, Kotkan kaupunginkirjastossa, Poikilo-museoissa, Haminan kaupunginmuseossa ja Kouvolan maakuntakirjastossa. Lisäksi äänestää saattoi Kasvoja Kymenlaaksosta -näyttelyn Facebook-sivulla. Äänestykseen osallistuneiden kesken arvottiin pääpalkintona Alvar Aallon suunnittelema Aalto-maljakko.

ÄÄNESTYKSEN TOP 10

1. Juha Vainio
2. Toivo Pekkanen
3. Veikko Lavi
4. Arto Tolsa
5. Uuno Klami
6. Heikki Laaksonen
7. Alfons Hellström
8. Martta Wendelin, Onni Vilkas, Urpo Koponen

Äänestäjät perustelivat valintojaan muun muassa näin:

JUHA VAINIO

- Ei nyt vaan voi olla kukaan muu.
- Suomalaista maisemaa ja sielunmaisemaa kuvaavia sanoituksia!
- Uskomaton sanaseppo.
- Suomalaisen ja kotkalaisen sydämen ääni.
- Unohtumattomia sanoituksia, syviä tunteja!

TOIVO PEKKANEN

- Kirjailijanero ja aktiivinen vaikuttaja aikanaan.
- Hengen voitto olosuhteita vastaan. Esimerkki tahdon voimasta.
- Työväen kulttuurin kuvaaja.
- Kirjoittanut nuoren Kymenlaakson laadukkaasti Suomen kirjallisuuteen.

VEIKKO LAVI

- Tunteiden tulkki.
- Laulujen sanat kertovat tavallisten kymenlaaksolaisten elämästä monipuolisesti.
- Ota löysin rantein... Jokainen ihminen on laulun, elämän, jokaisen hetken arvoinen...

SÄLEITÄ

MIRKKA KALLIO

UNIIN EI TARVITSE USKALTAA YKSIN, VAAN SINNE ON MONTA SAATTAJAA

Unikudelmia on elämyksellinen näyttely, jossa sukelletaan 31 suomalaisen kirjan tarinoihin. Vanhin kirjoista on Marjatta Kurenniemen vuonna 1947 julkaistu Unikon satuja. Uusin puolestaan on oululaisen Satu Alajoen Valon sankari vuodelta 2017. Näyttelymaailman kaikilla pienillä ja suurilla esineillä sekä yksityiskohdilla on omat tarinansa, jotka löytyvät näyttelykirjallisuudesta.

Mystinen, kosketeltava, kiehtova, ärsyttävä ja jännittävä – sitä kaikkea on Unikudelmia-näyttely. On rauhallista päivä-, yö- tai talvilepoa, mutta uni voi olla myös reitti kuolleiden maailmaan tai unien kirjaston ihmeellisten tarinoiden äärelle. Unen kautta saattaa päätyä kokonaan toiseen todellisuuteen jossain oman maailmamme ulottumattomissa.

Unikudelmia on oululaisen Valveen sanataidekoulun näyttelytuotantoa. Näyttelyä on ollut tekemässä seitsemän hengen työryhmä, 12 taiteilijaa sekä useita eri alojen osaajia. Työryhmä on aiemmin tuottanut palkitun Saareen-näyttelyn.

Unikudelmia Kotkassa Kymenlaakson museossa 26.1.–6.4.2018.

Unikudelmia-näyttelyn pehmolelumeri.

Kuva: Jaana Kataja, Kymenlaakson museo.

FAKTA

**Kymenlaakson museossa vuonna 2018
avautuvia näyttelyitä:**

Unikudelmia 26.1.–8.4.2018
Satama 27.4.–12.8.2018
Hepalla pääsee... 19.6.–31.12.2018
Kuvataiteen Kotka 31.8.–25.11.2018

Lisätietoja näyttelyistä ja tapahtumista
<http://merikeskusvella.fi>

Mosaikiin pienoisnäyttelyt:

Arjen nostalgiaa – Arabian maitokannuja
ja kermakoita 9.2.2018–30.3.2019
Kymenlaakso kuvina 14.2.–6.5.2018
Radikaalia - Housut jalassa 6.3.2018–
Kaupungin kaunistukseksi
4.5.–31.12.2018
Tykkimysyys ja tanuja Kymenlaaksosta
5.8.2018–

SÄLEITÄ

LIISA KOHO

MENNYTTÄ MAAILMAA LINTUPERSPEKTIIVISTÄ

Kymenlaakson museon näyttelyn suosikkikohteeseen, Hietasen sahasaaren pienoismalliin, voi nyt tutustua myös ilmasta käsin virtuaalisesti. Virtuaali-Hietanen toteutettiin valokuvaamalla pienoismalli tarkasti ja laskemalla kuvista 3D-malli. Sitten malliin yhdistettiin kehitysympäristössä muita 3D-elementtejä ja tulokseksi saatiin aivan uudenlainen tapa nähdä tämä 1970-luvulla sataman tieltä väistynyt saari.

Hietasen sahasaarta esittelevä pienoismalli toteutettiin museolle alun perin pelkkänä mallina. Pari vuosikymmentä sitten se sai äänen seurakseen. Kohde kohteelta saaren elämää esittelevä selostus kuvaa 1870-luvulla syntyneen sahasaaren tilannetta 1930-luvulla. Nyt kokonaisuus täydentyy virtuaalikokemuksella.

Lasit päähän ja lentoon! Versoteq Oy:n toteuttama virtuaaliohjelma vie katsojan liitelemään Hietasen sahasaaren ylle, tutustumaan menneeseen maailmaan.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

MATTI KAAKKURIVAARA

RUORIOHJATTU KUVASELAIN 1.0

Museovierailulla Helsingissä näin valokuvien selailupis-teen, jossa kiertokytkintä kääntämällä vaihtui pienessä näytössä aina uusi kuva. Kymenlaakson museon Ulkosaaret-osiota uudistettaessa tämä hauska idea muuntui näyttelytyöryhmässä toiveeksi näytöstä, jossa kuva- ja tekstiruudut vaihtuisivat oikeaa laivan ruoria käännettäessä. Tämä idea vaati muun muassa laitetele-teen ulkomuodon suunnittelua valitun näyttökoon ja tietokoneen mittojen mukaan sekä tietysti kotelon valmistamisen. Kuvan vaihtumisen näytöllä mahdollis-taa sairaalarobotiikasta lainattu optinen tunnistin.

Ruori kiinnitettiin itse tehdylle välikappaleella levystä leikattuun kahdeksansakaraiseen ”tähteen” ja aina, kun sakara ohittaa tunnistimen, tietokone tietää tätä varten kirjoitetun koodin ansiosta, mihin päin ruori liikkuu ja montako kuvaa kerrallaan. Ruoriin kiinnitettiin autoha-jottamolta etsitty tuulettajan hidastin, joka samalla estää ruorin liian nopean pyörittämisen ja sisältää myös ruorin tarvitseman laakerin. Kolme eri kieliver-siota vaativat vielä painonappiohjauksen. Ruorihjattu kuvaselain 1.0:n toteutukseen osallistuivat Kymenlaak-son museosta allekirjoittaneen lisäksi Janne Ruuhonen ja Timo Olsson sekä Johannes Kullberg Kotkan Data Groupista.

Kuva: Matti Kaakkurivaara, Kymenlaakson museo.

SÄLEITÄ

MARJA SALMIJÄRVI

TERVEISET KOTKASTA!

Kymenlaakson museossa voi nyt jokainen kävijä kirjoittaa omia, kotkalaisiin paikkoihin liittyviä muistojaan muiden luettavaksi. Muistoihin johdatavat kosketusnäyttöpöydällä olevat 1950–1990-luvun Kotka-postikortit. Näytöllä kortteja voi suurentaa ja lisätä niihin omat tarinansa. Kosketusnäytön kortteihin kirjoitetut muistot tallennetaan museoon.

Vanhat postikortit kertovat, miten Kotkaa on vuosikymmenten aikana tehty tunnetuksi ja millaista kuvaa siitä on haluttu välittää. Kaupunki näyttäytyy merellisenä, vilkkaana satamakaupunkina, jossa idyllisellä pienvenesatamallakin on suuri rooli. Korteissa esitellään myös vastavalmistunutta Liikekeskusta ja keskussairaala. Kuvatuimmat kohteet ovat kaksi veistosta, Sibeliuksenpuiston Kotkat ja Palotorninvuoren Ahtaat.

Alkuperäiset postikortit ovat Muistojen talon taiteellisenä johtajana toimivan Leonie Hohenthal-Antinin yksityiskokoelmasta.

Museon juhliessa 90-vuotista taivaltaan kosketusnäyttöpöytä oli vilkkaassa käytössä.
Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

VILMA LEMPIÄINEN

MERIVARTIOMUSEON VALOKUVAPROJEKTI PÄÄTTYI

Merivartiomuseossa keväällä 2016 alkanut valokuvien luettelointi- ja digitointihanke on saatu päätökseen. Kahden vuoden aikana #Merivartiomuseo netissä! -projektissa digitoitiin ja luettelointiin yhteensä yli 2 400 kuvaa. Niistä runsaat 1 500 avattiin avoimen datan periaatteiden mukaisesti [Flickr-kuvapalveluun](#) lisenssillä CC BY 2.0. Lisenssi tarkoittaa, että kuvat ovat kenen tahansa vapaasti käytettävissä myös kaupallisiin tarkoituksiin, kunhan lähteeksi mainitaan Kymenlaakson museo ja Merivartiomuseo. Merivartiomuseon kuvia voi selata myös museoiden, kirjastojen ja arkistojen yhteisessä [FINNA-hakupalvelussa](#).

Kuva tulevasta rajakoira Carlloksesta on yksi Merivartiomuseon Flickr-sivuston suosikeista. Tie rajakoiraksi alkaa jo pennusta. Lisää kuvia Carlloksesta löydät albumista Rajakoiran elämää.

Kuva: Kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo, Merivartiomuseo.

FAKTA

Lue projektista ja kuva-
auvauksista tarkemmin
vuoden 2017 Taapelista.

SÄLEITÄ

LIISA KOHO

TARINAILLAT

Kymenlaakson museo houkutteli väkeä tarinoiden äärelle vuoden 2017 aikana kaksi kertaa. Huhtikuun teemana oli Muistojen paikat, ja lokakuussa tarinoitiin aiheesta Ruotsinsalmi elää! Iltojen ideana on koota leppoisaa juttuhetkeen kahvikupin äärelle niitä, jotka haluavat muistella ja jakaa tarinoitaan toisten kanssa. Tervetulleita ovat myös ne, jotka haluavat vain kuunnella toisten kertomaa.

Tarinailtojen sieluna oli niiden vetäjä, opettaja Eeva Helminen. Hän johdatteli omalla kerronnallaan ja yleisöä innostaen iltojen kulkua kepeästi aiheesta toiseen. Jutustelun katkaisi välillä aiheeseen istuva musiikkiesitys. Mistään tiukkapipoisesta touhusta ei siis ollut kyse. Museon kannalta tarinaillat ovat mainio tapa osallistaa ihmisiä omien muistojen jakamiseen. Eeva Helminen tavoite, tarinankerronnan perinteen elvyttäminen, sopii sekin mainiosti museon ”pirtaan”. Illat jatkuvat vuonna 2018.

Muistojen paikat -illan tarinat myös kuvitettiin. Kuvittajana toimi Nunnu Halmetoja RiimuRaamista.

Kuva: Marja Salmijärvi, Kymenlaakson museo.

MIRKKA KALLIO

Muistoja Kymenlaaksosta -näyttely Tietokeskuksessa marraskuussa 2017. Näyttelyssä oli esillä ikäihmisten muisteluihin pohjautuvia lasten piirroksia. Näyttely oli osa laajempaa Muistoja Kymenlaaksosta -projektia, jonka tavoitteena oli löytää uusi tapa oppia ja jakaa alueemme kulttuuriperintöä ja historiaa.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

TIETOKESKUKSEN NÄYTTELYTILASTA YHTENÄINEN KOKONAISUUS

Osa Merikeskus Vellamon Tietokeskuksen lehtisalista muutettiin vuonna 2017 pieneksi näyttelytilaksi. Näyttelymestari Matti Kaakkurivaara toteutti uudistuksen kesäkuussa. Ajatuksena oli saada yhtenäinen tila matalan kynnyksen näyttelyille, joita oli aiemmin järjestetty Tietokeskuksen ovien ja hyllyjen välisissä vapaissa (seinä)tiloissa. Uudistuksen tarkoituksena oli rauhoittaa tilaa ja mahdollistaa näyttelyiden parempi valaiseminen. Yhtenäiseen seinään saatiin kohdevalaistus, jota aiemmin ei ollut ollut käytössä. Uudessa tilassa on nyt 12 metriä ripustusseinää.

T. AAPELI JAARITTELEE

T. AAPELI UUDEN EDESSÄ

T. Aapeli on koko ikänsä arvostanut museoita vakaina ja luotettavina instituutioina. Parhaiten tämä on näkynyt kunnioituksessa, jota T. Aapeli jo pienestä pitäen on museoita kohtaan tuntenut. Vielä nytkin, aikuisena, hän muistaa, kuinka lapsena eräässä kotiseutumuseossa tuli tarttuneeksi kirnun määntään ja koko kirnu kaatui kauheasti kolisten. Seurauksena oli vihaisia katseita muilta museovierailta ja roppakaupalla toruja omilta vanhemmilta. Läheltä piti, etteivät jääneet retkieväiksi varatut mehu ja makkara saamatta. Kotimatalla puhuttiin, että T. Aapelin takia koko perhe oli joutunut häpeään, ja että tuskin enää kehdattaisiin uudelleen tuohon museoon mennä. Museot kun ovat paikkoja, joissa on OSATTAVA KÄYTTÄYTYÄ. Ei saa koskea mihinkään ja hiljaa on oltava. Vähän kuin kirkossa tai kirjastossa. Tämän kokemuksen karaisemana T. Aapeli kulki kohti aikuisuutta.

Nyt ovat asiat aivan toisella mallilla. Sen on T. Aapeli saanut tuta, kun uskaltautui vierailemaan museossa. Heti ovelta tupsahti valkoisiksi hiiriksi pukeutuneita lapsia kohti T. Aapelia äänekkäästi puhellen.

- Miksi teillä on tuollaiset vaatteet päällä, kysyi T. Aapeli. Onko täällä jokin jyr sijä tapahtuma?
- Ei vajakki, me ollaan luovan toiminnan ryhmässä, vastasivat lapset ja jatkoivat matkaa. Yksi hyväkäs pisti T. Aapelia kynällä mahaan.

No, johan nyt, ajatteli T. Aapeli. Hän lunasti säädetyssä järjestyksessä museon pääsylipun ja sai sen kylkiäisenä alekupongin läheiseen thairuokapaikkaan.

- Mitäs tämä nyt on, onko teillä jokin näyttely Kaukoidästä?
- No ei suinkaan, tämä nyt vain on tällainen markkinointijuttu, josta molemmat hyötyvät. Me saamme asiakkaita ja myös ravintola kasvattaa myyntiään – molemmat hyötyy, win-win-sitjueissön.

Aivan, pohti T. Aapeli ja jatkoi matkaa kohti näyttelyä. Siinä mennessään hän huomaa syrjäsilmillä, että joku lähti seuraamaan häntä paperi ja kynä kädessään. Minne tahansa T. Aapeli menikin, tämä nuori, silmälasipäinen henkilö seurasi häntä salaviihkaa ja teki merkintöjä paperiinsa. Tovin kuluttua T. Aapelin hermot eivät enää kestäneet. Hän piiloutui ison vitriinin taakse ja jäi sinne lymymään. Kun tuo riivaaja, salaperäinen naispaholainen, tuli kohdalle, teki T. Aapeli äkkisyöksyn häntä kohti, tarttui hihaan ja tivasi:

- Miksi seuraatte minua? Ja mitä kirjoitatte paperiin? Näyttäkää! Nuori silmälasipäinen henkilö jäykistyi kauhusta ja antoi T. Aapelille paperin, jossa oli kummallisia merkkejä. Näytti aivan kuin näyttelytilan pohjapiirroksen olisi tehty viivoja ja erilaisia symboleita.

- Teen seurantaa siitä, kuinka ihmiset liikkuvat näyttelytilassa. Tämä auttaa meitä kehittämään näyttelyitämme. Katsomme missä kohdassa näyttelyä asiakkaat viihtyvät pisimpään ja mitä kohteita ei katsota tai löydetä lainkaan... ei tässä ole mitään vaarallista.

No tämä on varmaankin jotakin uutta ja tärkeää, pohti T. Aapeli ja päästi naisen otteestaan. Ovatpa museot totisesti muuttuneet! Tämän havainnon innostamana T. Aapeli päätti ottaa rohkean askeleen. Ennen poistumistaan hän esitti infopisteen toimihenkilölle:

- Minulla on pallopussikokoelma, yli 300 pallopussia. Siitä saisi tänne todella hienon näyttelyn.

T. Aapeli poistui museosta mukanaan käyntikortti, jossa olevaan puhelinnumeroon toimihenkilö oli kehottanut häntä soittamaan. Sielunsa silmin T. Aapeli näki, miten hänen pallopussinsa täyttäisivät museon vitriinit ja museovieraat olisivat haltioissaan.
T. Aapeli

*“Ovatpa museot
totisesti muuttuneet!”*

TAAPELI

YHTEYSTIEDOT

KYMENLAAKSON MUSEO
Merikeskus Vellamo
Tornatorintie 99 B
48100 Kotka

www.kotka.fi/museo
www.merikeskusvellamo.fi
museo@kotka.fi
etunimi.sukunimi@kotka.fi

Vuoden 2018 aukioloajat
Talvikausi 2018
1.1.–24.6. ja 13.8.–31.12.2018
Ti, to–su 10–17
Ke 10–20

Kesäkausi 2018
25.6.–12.8.2018
Ma–ti, to–su 10–18
Ke 10–20

KYMEN
LAAKSON
MUSEO

visitKouvola.fi